

แผนปฏิบัติการวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

HIGHLAND RESEARCH AND DEVELOPMENT INSTITUTE
(PUBLIC ORGANIZATION)

แผนปฏิบัติการวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

HIGHLAND RESEARCH AND DEVELOPMENT INSTITUTE
(PUBLIC ORGANIZATION)

แผนปฏิบัติการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

จัดพิมพ์โดย	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) 65 หมู่ 1 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5332 8496-8 โทรสาร 0 5332 8494, 0 5332 8229 เว็บไซต์ www.hrdi.or.th
พิมพ์ครั้งแรก	ตุลาคม 2565
จำนวนพิมพ์	300 เล่ม
ออกแบบ/พิมพ์ที่	หจก.วนิดาการพิมพ์ 14/2 หมู่ 5 ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 โทรศัพท์/โทรสาร 0 5311 0503-4

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความสำคัญของงานวิจัยบนพื้นที่สูง	1
1.1 โครงการหลวง จุดเริ่มต้นงานวิจัยบนพื้นที่สูง	2
1.2 ความเชื่อมโยงระหว่างมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	5
บทที่ 2 งานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	9
2.1 ผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	10
2.2 ผลลัพธ์และผลกระทบของงานวิจัยที่ผ่านมา	14
บทที่ 3 นโยบาย สถานการณ์ และประเด็นท้าทายของงานวิจัยพื้นที่สูง	15
3.1 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สูง	16
3.2 สถานการณ์แวดล้อมภายนอกพื้นที่สูง	24
3.3 สถานการณ์แวดล้อมภายในพื้นที่สูง	26
3.4 สภาพปัญหาบนพื้นที่สูงในปัจจุบัน	29
3.5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	32
บทที่ 4 แผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)	35
4.1 แผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)	38
แผนงานวิจัยที่ 1 การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง	38
แผนงานวิจัยที่ 2 การวิจัยเพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง	42
แผนงานวิจัยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง และงานวิจัยเชิงนโยบาย	46
แผนงานที่ 4 การพัฒนานักวิจัยและการบริหารงานวิจัย	49
4.2 ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับในระยะ 5 ปี	51
บทที่ 5 การบริหารจัดการและสนับสนุนงานวิจัย	53
5.1 การจัดหางบประมาณ	54
5.2 กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัย	54
5.3 การกำกับ ติดตาม และประเมินผล	55
5.4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของแผนปฏิบัติการงานวิจัย	55

	หน้า
ภาคผนวก	57
ภาคผนวกที่ 1 ตัวชี้วัดรายปี ตามแผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)	58
ภาคผนวกที่ 2 กรอบงบประมาณแผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)	61
ภาคผนวกที่ 3 การเปรียบเทียบแผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 8 ปี พ.ศ. 2563–2570 (ฉบับเดิม) กับแผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566–2570 (ฉบับปรับปรุง) และความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)	63
ภาคผนวกที่ 4 ตัวชี้วัดเป้าหมาย (Key Results) ของแผนปฏิบัติการวิจัยภายใต้แผนวิจัยและพัฒนา สวพส. และความสอดคล้องกับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566–2570	78
ภาคผนวกที่ 5 ความเชื่อมโยงแผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) ที่สอดคล้องกับแผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง แผนปฏิบัติการ แผนพัฒนา ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)	80

บทที่ **1**

ความสำคัญ
ของงานวิจัยพื้นที่สูง

ความสำคัญ ของงานวิจัยบนพื้นที่สูง

ประเทศไทยมีพื้นที่สูงอยู่ในพื้นที่ของ 20 จังหวัด จำนวน 54.97 ล้านไร่ โดยส่วนใหญ่อยู่ในเขตภาคเหนือ เป็นป่าต้นน้ำลำธารและแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญของประเทศ พื้นที่ดังกล่าวมีประชาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่มาเนิ่นนานตั้งแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบันมีจำนวน 4,205 กลุ่มบ้าน¹ ประชากร 1,070,354 คน ในอดีตประชาชนบนพื้นที่สูงมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เนื่องจากความห่างไกลและทุรกันดารของพื้นที่ และขาดทางเลือกในการประกอบอาชีพ เป็นเหตุให้เกิดการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย และเกิดปัญหาต่อเนื่องที่สำคัญ คือ ปัญหารากแร่ระบาดของยาเสพติด การเสื่อมโทรมของป่าต้นน้ำลำธาร และยังคงส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ด้วยข้อจำกัดในการเข้าถึงการพัฒนาของรัฐ ขาดวิธีการและองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาของคนบนพื้นที่สูง

1.1 โครงการหลวง จุดเริ่มต้นงานวิจัยบนพื้นที่สูง

ในปี พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรชาวเขาที่บ้านดอยปู่ยก ใกล้พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงพบว่าชาวเขายากจน มีรายได้จากการปลูกฝิ่นและเก็บท้อพื้นเมืองซึ่งมีผลขนาดเล็ก ขายเป็นหลัก ได้รับรายได้จากพืชทั้งสองชนิดเท่ากัน มีพระราชดำริว่าหากสามารถค้นคว้าหาพันธุ์ที่เหมาะสมและได้ผลใหญ่จะต้องทำเงินให้กับชาวเขาได้ดีกว่าฝิ่นแน่ ประกอบกับทรงทราบว่า สถานีวิจัยดอยปู่ยกซึ่งเป็นสถานีทดลองไม้ผลเขตหนาวของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้นำกิ่งพันธุ์ท้อลูกใหญ่มาต่อกับต้นตอท้อพื้นเมืองได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ค้นคว้าหาพันธุ์ท้อที่มีผลใหญ่ หวานฉ่ำ ที่สามารถทำรายได้สูงไม่แพ้ฝิ่น และพระราชทานเงินจำนวนสองแสนบาทให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดหาที่ดินบริเวณใกล้กับสถานีวิจัยดอยปู่ยกสำหรับดำเนินงานวิจัยไม้ผลเขตหนาว ซึ่งต่อมาเรียกพื้นที่นี้ว่า “สวนสองแสน” ซึ่งหมายถึงสวนที่มาจากเงินที่ได้พระราชทานให้ดังกล่าว พร้อมทั้งโปรดเกล้าฯ ตั้ง “โครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา” ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2512 โดยมีทุนดำเนินงานจากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ร่วมกับเงินที่มีผู้บริจาคทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศล

¹ **กลุ่มบ้าน** หมายถึง หมู่บ้านย่อยในหมู่บ้านทางการของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งนำหมู่บ้านย่อยๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกันมารวมกัน เพื่อให้มีขนาดใหญ่พอสำหรับตั้งเป็นหมู่บ้านทางการ

“

...เรื่องที่จะช่วยชาวเขาและโครงการชาวเขานั้น มีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขาที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นรายได้ให้กับเขาเอง จุดประสงค์อย่างหนึ่งคือ มนุษยธรรม หมายถึง **ให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถมีความรู้และพียงตัว มีความเจริญได้** อีกอย่างหนึ่ง เรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่า ควรจะช่วยเพราะเป็นปัญหาใหญ่คือ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติดคือฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการปลูกฝิ่นและค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้เป็นผลอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งคือ ชาวเขาตามที่เราเป็นผู้ทำการเพาะปลูกโดยวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองของเราสูญหายนะได้ ที่ถางป่าและปลูกโดยวิธีไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขา ก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความสุขดี อยู่ดี กินดี และปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ ถ้าสามารถทำโครงการนี้สำเร็จให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่ง และสนับสนุนนโยบายจะรักษาป่าไม้ รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป และยั่งยืนมาก...”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทาน ณ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2517

และพระราชทานวิธีการดำเนินงาน (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2550) ดังนี้

- **ลดขั้นตอน** คือ จะทำอะไร อย่าต้องให้มีการอนุมัติต่อกันไปหลายชั้น อีกนัยหนึ่งให้กระจายอำนาจ
- **ปิดทองหลังพระ** อย่าทำความดีเพื่อเอาไว้อวด
- **เร็ว ๆ เข้า**
- **ช่วยเขาช่วยตัวเอง**

จากพระราชดำรัสฯ ข้างต้น นำมาสู่แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูง ได้แก่

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- พัฒนาการดำรงชีวิตของคนและชุมชนให้มีความพอเหมาะพอสมกับธรรมชาติบนพื้นที่สูง ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านต่าง ๆ
- การเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกับชุมชนให้มีความพร้อมอยู่มากในการขับเคลื่อนและปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต
- การปรับใช้องค์ความรู้และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ควบคู่กับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม

หลักการดำเนินงานตามแนวทางโครงการหลวง

- พัฒนาศักยภาพความรู้ของโครงการหลวง งานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
- การสำรวจและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินตามความเหมาะสมของพื้นที่ทั้งพื้นที่การเกษตรและพื้นที่ป่า การปลูกป่าในที่ที่ควรเป็นป่า เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินที่เหมาะสมด้านการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชันต้องทำขั้นบันได ทางระบายน้ำ ปลูกหญ้าแฝก รวมทั้งมีการชลประทานและการคมนาคม ส่วนพื้นที่ควรเป็นพื้นที่ป่าให้มีการฟื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบต่าง ๆ
- การจัดการผลผลิตและการตลาด โดยเน้นการจัดการผลผลิตภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัยและระบบการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อจำหน่ายยังตลาดโครงการหลวง ตลาดชุมชน และตลาดทั่วไป

งานวิจัยระยะเริ่มแรกของโครงการหลวง คือ การศึกษาชนิดและพันธุ์พืชเขตหนาวที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงของประเทศไทย สามารถปลูกและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวเขาเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย โดยมีอาจารย์และนักวิจัยจากหน่วยงานภายในประเทศเป็นอาสาสมัครร่วมดำเนินการ นอกจากนี้ได้รับการช่วยเหลือจากสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) สนับสนุนพันธุ์พืชเขตหนาวชนิดต่างๆ ได้แก่ แอปเปิล พลับ พลัม สาลี่ บ๊วย พืชผักและอื่นๆ เพื่อทดลองปลูกที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขางและสถานีวิจัยดอยปู่ยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2516–2529 ขณะเดียวกัน โครงการหลวงได้รับความช่วยเหลืองบประมาณด้านการวิจัยจาก Agricultural Research Service (ARS) ซึ่งเป็นหน่วยงานของกระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Department of Agriculture: USDA) เพื่อหาพืชทดแทนฝิ่น ทำให้มีงานวิจัยชนิดและพันธุ์พืช ส่วนใหญ่เป็นพืชเขตหนาว ได้แก่ ไม้ผลเขตหนาว พืชผัก ไม้ดอก กาแฟ อราบิก้า เก๊กฮวย เห็ด ธัญพืชเขตหนาว รวมถึงระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูงของไทย และการแปรรูปผลผลิต ผลงานวิจัยทำให้เกิดการส่งเสริมให้แก่เกษตรกรชาวเขาปลูกพืชเขตหนาวชนิดต่างๆ และเกิดการนำพืชเขตหนาวไปปลูกในพื้นที่สูงอื่นของประเทศไทยอย่างกว้างขวาง นับว่าเป็นระยะที่โครงการหลวงได้สร้างผลงานวิจัยและการพัฒนาไว้เป็นอย่างมาก ทำให้เกษตรกรชาวเขาสามารถปลูกพืชเขตหนาวชนิดต่างๆ หลากหลายชนิด เป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ทดแทนการปลูกฝิ่น และถือเป็นรากฐานการปฏิบัติงานของโครงการหลวงและหน่วยงานต่างๆ บนพื้นที่สูงในปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2529–2535 กระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกาเห็นว่างานวิจัยที่ USDA/ARS ให้การสนับสนุนมาเป็นระยะเวลาพอสมควรและมีผลงานวิจัยต่างๆ สามารถนำไปเผยแพร่ให้กับเกษตรกรชาวเขาได้ จึงยุติการสนับสนุนในส่วนองงานวิจัย และให้หน่วยงานด้านควบคุมพืชเสพติด สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยให้การสนับสนุนงานพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเขา

ในปี พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชดำริเปลี่ยนสถานภาพโครงการหลวงตั้งเป็น **มูลนิธิโครงการหลวง** เพื่อเป็นองค์กรที่ดำเนินงานสืบเนื่องจากโครงการหลวง มูลนิธิโครงการหลวงจึงได้ดำเนินงานวิจัยต่อเนื่องจากเดิมในการหาชนิดและพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง การปรับปรุงการผลิตพืชเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปผลผลิต รวมถึงการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร สิ่งแวดล้อมของพื้นที่สูง ตลอดจนการศึกษาทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง ผลงานวิจัยของโครงการหลวงได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพของเกษตรกรชาวเขาจากเดิมที่อาศัยรายได้จากการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย มาเป็นการปลูกพืชสำหรับการบริโภคในครัวเรือนและส่งจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้แก่ครอบครัว ซึ่งเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงและเกษตรกรบนพื้นที่สูงทั่วไป ประเทศไทยใช้เวลา 40 ปี (พ.ศ. 2502–2546) สามารถลดพื้นที่ปลูกฝิ่นจาก 112,000 ไร่ (ผลผลิต 145 ตัน) จนเหลือประมาณ 5,266 ไร่ ผลผลิต 20.3 ตัน ในปี พ.ศ. 2546 และเหลือเพียง 1,445 ไร่ ผลผลิต 13.6 ตัน และในปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ถอนประเทศไทยออกจากการเป็นประเทศที่เป็นผู้ผลิตและลำเลียงยาเสพติดร้ายสำคัญ โดยมีเกณฑ์หลักคือพื้นที่ปลูกฝิ่นของประเทศไม่เกิน 1,000 เฮกตาร์ หรือ 6,250 ไร่ จึงเป็นที่ยอมรับของนานาชาติว่าการดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวงเป็นการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ปัจจุบันมูลนิธิโครงการหลวงมีพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 39 แห่ง ใน 6 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำพูน และตาก มีประชากร 191,821 คน 13 ชนเผ่า 468 กลุ่มบ้าน 49,624 ครัวเรือน

1.2

ความเชื่อมโยงระหว่างมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

จากผลสำเร็จของโครงการหลวง คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2535 แต่งตั้ง “คณะกรรมการอำนวยการและประสานงานมูลนิธิโครงการหลวง” ขึ้น ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น “คณะกรรมการประสานงานและสนับสนุนงานโครงการหลวง (กปส.)” เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการหลวง และให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานกับมูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอื่นๆ เพื่อสนับสนุนงานของโครงการหลวง รวมทั้งรับโอนงานบางส่วนมาดำเนินงานต่อ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดตั้ง “กองพัฒนาเกษตรที่สูง” ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น “สำนักพัฒนาเกษตรที่สูง” และมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง **สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หรือ สวพส. เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2548** ในรูปแบบองค์การมหาชน เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง สนับสนุนงานของมูลนิธิโครงการหลวง และขยายผลงานของโครงการหลวงให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางในพื้นที่สูงที่ห่างไกลและทุรกันดาร และมีการประสานความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับขอบเขตพื้นที่ดำเนินงาน ดำเนินงานพัฒนาใน “กลุ่มบ้าน” ที่อยู่บนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล ตั้งแต่ 500 เมตรขึ้นไป ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 4,205 กลุ่มบ้าน (2,256 หมู่บ้าน) ใน 20 จังหวัด ประชากร 1,070,354 คน ปัจจุบันโครงการหลวงได้ดำเนินการพัฒนา จำนวน 500 กลุ่มบ้าน (268 หมู่บ้าน) ใน 6 จังหวัด และตามแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) มีเป้าหมายพื้นที่การดำเนินงานในพื้นที่โครงการหลวงและขยายผลสำเร็จโครงการหลวงไปพัฒนาพื้นที่สูง รวมจำนวน 3,230 กลุ่มบ้าน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยแบ่งเป็น (1) กลุ่มบ้านที่ดำเนินการพัฒนาแบบโครงการหลวง² จำนวน 616 กลุ่มบ้าน (396 หมู่บ้าน) ภายใต้ชื่อโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 44 แห่ง ใน 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร และกาญจนบุรี (2) กลุ่มบ้านที่พัฒนาในลักษณะความร่วมมือกับหน่วยงาน จำนวน 1,114 กลุ่มบ้าน ได้แก่ พื้นที่ภายใต้โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน 11 แห่ง และโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง 785 แห่ง (ศศช.) เป็นต้น และ (3) กลุ่มบ้านเครือข่ายการเรียนรู้ จำนวน 1,000 กลุ่มบ้าน

กลไกความเชื่อมโยงระหว่างมูลนิธิโครงการหลวงและ สวพส. เกิดขึ้นจากคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานมูลนิธิโครงการหลวง (กปส.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ผู้แทนมูลนิธิโครงการหลวง ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ กอปรกับโครงสร้างของคณะกรรมการสถาบัน มีประธานกรรมการมูลนิธิโครงการหลวงเป็นประธานคณะที่ปรึกษาพิเศษ และเลขาธิการมูลนิธิโครงการหลวงเป็นกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาและกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับงานโครงการหลวง และพิจารณา กำหนดแผน และอนุมัติแผนงาน งาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณรายจ่าย เพื่อดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานโครงการหลวง

² แบบโครงการหลวง หมายถึง

- 1) มีการตั้งศูนย์ในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ ภายใต้การบูรณาการกับหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) การดำเนินงานพัฒนารอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน โดยยึดปัญหา ความต้องการ ภูมิสังคมของกลุ่มบ้าน
- 3) ดำเนินงานครบวงจรทั้งการวิจัย พัฒนา ผลิตสินค้า และตลาด

นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการวิจัยของ สวพส. ซึ่งอยู่ภายใต้แผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570) ได้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) แผนปฏิบัติการพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) รวมถึงแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) โดยงานวิจัยของ สวพส. มีเป้าหมายพื้นที่ดำเนินงาน 2 ส่วน คือ

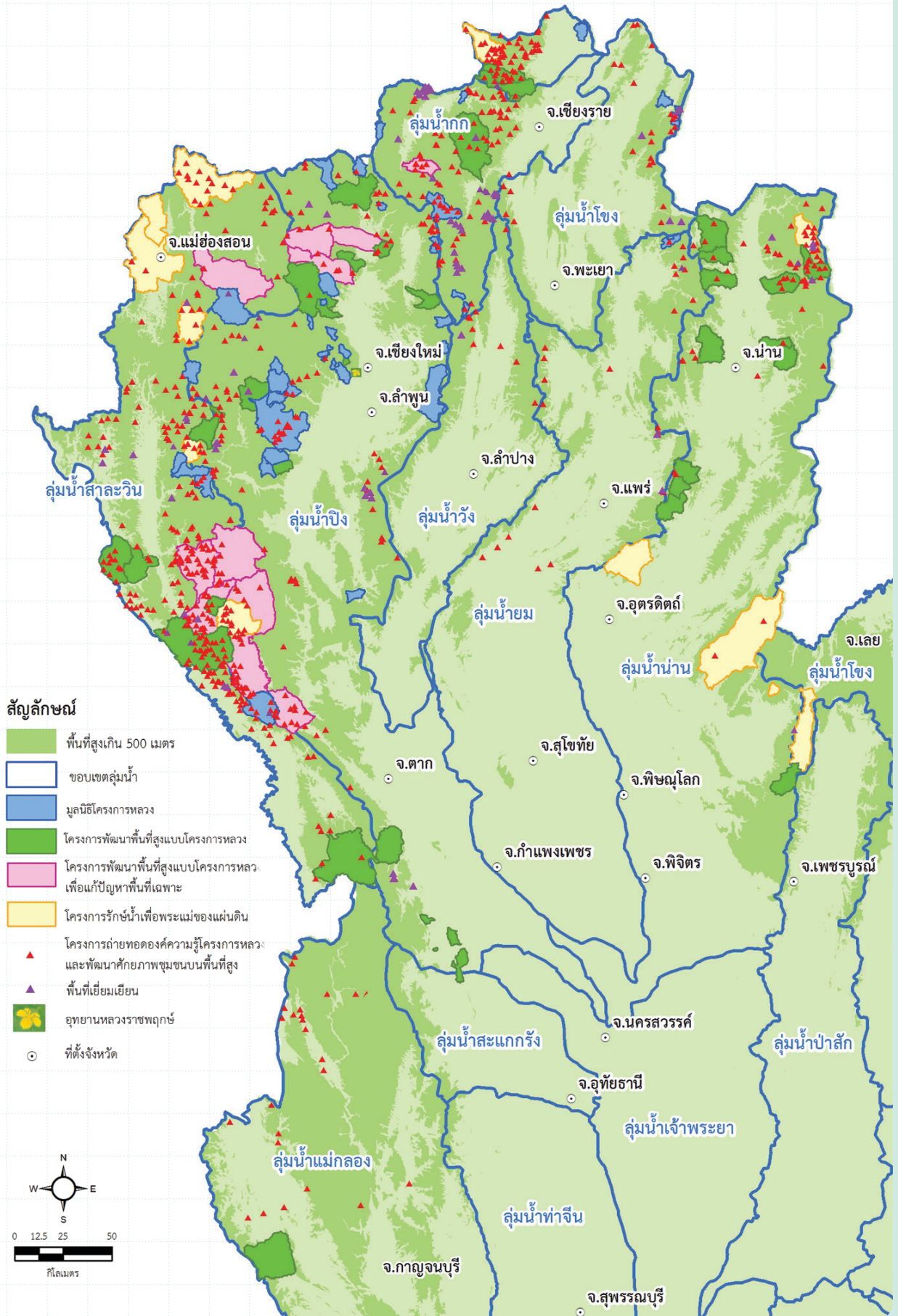
1) งานวิจัยสนับสนุนโครงการหลวง เป็นงานวิจัยที่สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของมูลนิธิโครงการหลวง เพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ที่ต่อยอดผลงานวิจัยให้ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น ทำให้เกษตรกรสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ ได้ เช่น การแข่งขันทางการค้า การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม ทั้งนี้ผลงานวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งในพื้นที่โครงการหลวง และพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส.

2) งานวิจัยในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการนำองค์ความรู้โครงการหลวงไปทดสอบร่วมกับชุมชนเป้าหมายของ สวพส. เพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชน ผสมผสานองค์ความรู้โครงการหลวงกับภูมิปัญญาของชุมชนนั้น โดยมุ่งตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาด้านต่าง ๆ และสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิจัยตั้งแต่การกำหนดโจทย์ปัญหา การดำเนินงาน และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การดำเนินงานที่ผ่านมา (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550–2562) ก่อให้เกิดผลงานวิจัยมากกว่า 390 โครงการ ได้องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม สำหรับสนับสนุนงานของโครงการหลวงในด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการขยายองค์ความรู้ของโครงการหลวงไปพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงมากกว่า 1,530 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 18 จังหวัด ซึ่งสอดคล้องตามปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยองค์ความรู้ แผนชุมชน และผู้นำชุมชนที่ดี ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

สำหรับที่มาหรือโจทย์งานวิจัยของ สวพส. ซึ่งมีเป้าหมายดำเนินงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรบนพื้นที่สูง และยกระดับการพัฒนาพื้นที่นั้น ประเด็นงานวิจัยมาจากโจทย์หรือความต้องการงานวิจัยจากมูลนิธิโครงการหลวง และจากการพัฒนาโจทย์วิจัยจากการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรหรือชุมชน นักวิจัย นักพัฒนา และงานวิจัยส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ของเกษตรกรเป็นพื้นที่ทดลองวิจัยภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมทั้งเกษตรกร นักพัฒนา นักส่งเสริม รวมทั้งหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้ผลงานวิจัยเกิดประโยชน์โดยตรงต่อชุมชนท้องถิ่น สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดจนการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละภูมิภาค โดย สวพส. จะส่งมอบผลงานวิจัยให้กับมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ และมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

พื้นที่ดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

HRDI

Highland Research and Development Institute
(Public Organization)

บทที่ **2**

งานวิจัย

ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

งานวิจัย

ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

2.1 ผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

สวพส. เริ่มดำเนินงานวิจัยตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) รวมทั้งสิ้น 462 โครงการหลัก 980 โครงการย่อย แบ่งเป็นงานวิจัยด้านการเพิ่มผลผลิตและตลาด 219 โครงการหลัก (ร้อยละ 47.40) 435 โครงการย่อย งานวิจัยด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ 144 โครงการหลัก (ร้อยละ 31.16) 387 โครงการย่อย งานวิจัยด้านสังคม 81 โครงการหลัก (ร้อยละ 17.53) 135 โครงการย่อย และกิจกรรมด้านบริหารจัดการงานวิจัย 30 กิจกรรม สามารถสรุปตามหมวดหมู่งานวิจัยได้ ดังตารางที่ 1 นอกจากนี้ แบ่งตามงบประมาณงานวิจัยที่ดำเนินงานในพื้นที่ของมูลนิธิโครงการหลวง 420.52 ล้านบาท และในพื้นที่ของ สวพส. 543.96 ล้านบาท โดยมีแนวทางการดำเนินงานวิจัยที่สำคัญ ประกอบด้วย

- 1) การวิจัยสนับสนุนงานโครงการหลวง มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสนับสนุนงานของมูลนิธิโครงการหลวงในด้านการผลิตและการตลาด เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร
- 2) การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง โดยเน้นการวิจัยเพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์ พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่สูงสำหรับใช้เป็นแหล่งอาหารชุมชน รวมถึงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นศึกษาวิธีการป้องกัน แก้ไข บรรเทาผลกระทบ และสร้างแรงจูงใจและกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ ซึ่งเชื่อมโยงกับกระบวนการขับเคลื่อนงานและความเข้มแข็งของชุมชน
- 3) การวิจัยด้านสังคมและงานวิจัยเชิงนโยบาย มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้สนับสนุนการกำหนดนโยบาย และทิศทางการพัฒนาพื้นที่สูง รวมทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชนบนฐานทุนท้องถิ่นเพื่อยกระดับการพัฒนา และรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

จากงานวิจัยทั้ง 3 ด้าน ก่อให้เกิดองค์ความรู้ แบ่งเป็นหมวดหมู่ตามกลุ่มงานวิจัย ประกอบด้วย

1) กลุ่มงานวิจัยด้านการเพิ่มผลผลิตและตลาด

- (1) พันธุ์พืช/สัตว์ที่คุณภาพดีและรองรับการเปลี่ยนแปลง 68 พันธุ์
- (2) รูปแบบการเพาะปลูกพืชที่ประณีต มีความปลอดภัย ต้นทุนต่ำ 54 เรื่อง
- (3) การจัดการเพื่อลดการสูญเสียผลิตผลพืชผักในพื้นที่ สวพส. 9 เรื่อง
- (4) ระบบตลาดสินค้าเกษตรบนพื้นที่สูง 2 เรื่อง
- (5) ต้นแบบผลิตภัณฑ์ชีวภาพเกษตร 8 ชนิด
- (6) ต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีและมีเอกลักษณ์ของพื้นที่สูง 23 รายการ

2) กลุ่มงานวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรธรรมชาติ

- (1) องค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นใน 60 ชุมชน 10 ชาติพันธุ์ รวม 1,820 ชนิด และตำรายาพื้นบ้าน 176 ตำรับ
- (2) พืช/เห็ดท้องถิ่นที่ได้รับการฟื้นฟู เสริมแหล่งอาหารชุมชน 938 ชนิด ใน 85 ชุมชน 4,573 ครัวเรือน พื้นที่ 3,761 ไร่ องค์ความรู้การขยายพันธุ์พืชท้องถิ่น 56 ชนิด วิธีการเพาะเลี้ยงเห็ดท้องถิ่น 16 ชนิด
- (3) ชนิดพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพเป็นพืชทางเลือกเชิงเศรษฐกิจ 3 ชนิด ได้แก่ หวาย ใฝ่ บุค
- (4) ผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากความหลากหลายทางชีวภาพ รวม 127 รายการ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์กลุ่มยาสมุนไพร 17 รายการ ผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ เวชสำอาง และใช้ในครัวเรือน 64 รายการ ชีวภัณฑ์เกษตร สำหรับป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืช จำนวน 46 รายการ
- (5) ชนิดไม้สำหรับปลูกฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม 13 ชนิด ส่งเสริมการปลูกป่าชาวบ้าน 6 ชนิด
- (6) ชนิดพืชที่นำมาประยุกต์ใช้กับเทคนิคทางชีววิศวกรรมปฐพี 2 ชนิด
- (7) วิธีการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ร่วมกับระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่สอดคล้องกับปัญหาการปลูกพืชบนพื้นที่สูง 4 เรื่อง
- (8) ตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนคาร์บอนต่ำและยั่งยืน 5 มิติ 20 เกณฑ์การประเมิน 28 ตัวชี้วัด
- (9) ชุมชนต้นแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จำนวน 22 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนต้นแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ 10 ชุมชน และชุมชนต้นแบบคาร์บอนต่ำและยั่งยืน 12 ชุมชน

3) กลุ่มงานวิจัยด้านสังคมและชุมชน

- (1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวเขา และการสร้างงานในพื้นที่เพื่อลดการเคลื่อนย้ายสู่ชุมชนเมืองของเยาวชนชาวเขา
- (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมผ้า สิ่งทอ และเครื่องประดับของ 6 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชนเผ่าลัวะ คะฉิ่น เย้า กะเหรี่ยง ม้ง และดารารอง ในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูงอื่น
- (3) แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ของชุมชนและวิธีปฏิบัติที่ดีของเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงแบบมีส่วนร่วม
- (4) ชุดตัวชี้วัดของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง 19 ตัวชี้วัดดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 31 ตัวชี้วัด
- (5) กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนชาวเขาม้งและกะเหรี่ยง
- (6) กระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับระบบเกษตรของท้องถิ่นในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 5 ภูมิสังคม (ชุมชนที่มีฐานจากการปลูกฝิ่น ชุมชนป่าเมี่ยง ชุมชนทำนาเป็นหลัก ชุมชนข้าวไร่-ข้าวโพด และพื้นที่เขตร้อน) ร่วมกับเกษตรกรนาร่อง จำนวน 94 ราย
- (7) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 5 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง ม้ง คนไทยพื้นเมือง อาข่า และเมี่ยน
- (8) ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ของชุมชนบนพื้นที่สูง 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง คนไทยพื้นเมือง ม้ง ลีซู และดารารอง

4) การบริหารจัดการงานวิจัย

- (1)ฐานข้อมูลงานวิจัยและองค์ความรู้บนพื้นที่สูง 1 ฐานข้อมูล
- (2) เครือข่ายงานวิจัย 5 เครือข่าย
- (3) การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2558–2563 จำนวน 92 เรื่อง มีเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ 12,483 ราย ในพื้นที่ 83 กลุ่มบ้าน รวมถึงการเผยแพร่ในอุทยานหลวงราชพฤกษ์
- (4) การยื่นขอจดทะเบียน/จดแจ้งทรัพย์สินทางปัญญาของ สวพส. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554–2563 จำนวน 141 รายการ ได้รับความคุ้มครองแล้ว จำนวน 91 รายการ

ตารางที่ 1 สรุปผลงานวิจัยแยกตามหมวดหมู่งานวิจัย ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2550–2564

หมวดงานวิจัย		โครงการวิจัย ปี 2550–2564		จำนวนผลงานวิจัย (เรื่อง) ปี 2550–2563		
		หลัก	ย่อย	พันธุ์คัดเลือก	พันธุ์ทดสอบ	องค์ความรู้/เทคโนโลยี
1. งานวิจัยด้านการเพิ่มผลผลิตและตลาด		219	435	98	28	414
1.1 พืชไร่	ข้าว	11	33	10	-	17
	พืชไร่/ธัญพืช	14	28	4	-	10
	ถั่วเขียว	18	88	8	-	60
1.2 พืชผัก	ผักอินทรีย์	13	28	5	5	41
	พืชผัก	7	13	-	11	15
	กระเทียม	5	5	4	-	4
1.3 ไม้ผล	องุ่น	8	12	4	3	11
	เสาวรส	7	11	1	2	8
	อาโวคาโด	3	5	-	1	7
	มะม่วง	2	2	-	1	3
	กลุ่มเบอร์รี่	3	3	-	1	2
	พืชตระกูลส้ม	4	13	3	-	8
	ไม้ผลอื่นๆ	2	6	-	-	5
1.4 ไม้ดอก	เบญจมาศ	6	8	15	-	5
	กุหลาบ	5	9	12	-	9
	ปทุมมา	4	4	2	-	11
	ว่านสีทศ	2	3	-	-	10
	บัวดิน	1	3	13	-	6
	ไม้ดอกอื่นๆ	1	4	-	-	2
1.5 กาแฟ		13	31	5	-	19
1.6 ปศุสัตว์	ไก่กระดูกดำ	4	10	1	-	3
	ไก่ฟ้า ไก่เบรส	3	4	2	-	6
	ไก่พันธุ์พื้นเมือง	3	3	3	-	1
	สุกร	6	12	6	-	9
	แพะ แกะชน	2	5	-	-	6
	อื่นๆ	12	13	-	-	23

หมวดงานวิจัย	โครงการวิจัย ปี 2550–2564		จำนวนผลงานวิจัย (เรื่อง) ปี 2550–2563		
	หลัก	ย่อย	พันธู์คัดเลือก	พันธู์ทดสอบ	องค์ความรู้/เทคโนโลยี
1.7 ผึ่ง และผลิตภัณฑู์จากผึ่ง	7	9	-	4	8
1.8 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต	15	23	-	-	56
1.9 การให้น้ำและปุ๋ยสำหรับพืชผัก ไม้ผล	6	7	-	-	16
1.10 เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบเกษตร	1	1	-	-	-
1.11 ตลาดสินค้าเกษตร	16	18	-	-	18
1.12 งานวิจัยอื่น ๆ	15	21	-	-	15
2. งานวิจัยด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรธรรมชาติ	144	387	-	-	266
2.1 พืชท้องถิ่น	32	55	-	-	55
2.2 สมุนไพรและยาพื้นบ้าน	10	22	-	-	26
2.3 ชีวภัณฑู์เกษตร	16	129	-	-	49
2.4 ผลิตภัณฑู์เวชสำอางและใช้ในครัวเรือน	19	95	-	-	72
2.5 งานวิจัยด้านป่าไม้	27	30	-	-	28
2.6 การจัดการดินและธาตุอาหารพืช	14	24	-	-	16
2.7 งานวิจัยด้านสภาพภูมิอากาศพื้นที่สูง	11	14	-	-	8
2.8 การจัดการขยะและน้ำเสีย	4	4	-	-	3
2.9 พืชพลังงาน	9	12	-	-	6
2.10 ระบบเกษตรบนพื้นที่สูง	1	1	-	-	-
2.11 งานวิจัยอื่น ๆ	1	1	-	-	3
3. งานวิจัยด้านสังคมและชุมชน	81	135	-	-	117
3.1 ชุมชนต้นแบบโครงการหลวงด้านการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	7	11	-	-	9
3.2 ชุมชนคาร์บอนต่ำ	5	5	-	-	12
3.3 คุณภาพชีวิตชุมชนบนพื้นที่สูง	14	15	-	-	14
3.4 ชุมชนแห่งการเรียนรู้	1	1	-	-	-
3.5 ภาวะผู้นำและองค์กรชุมชน	11	12	-	-	13
3.6 บทบาทสตรีชาติพันธุ์	1	1	-	-	-
3.7 การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (เกษตรนิเวศ)	35	83	-	-	54
3.8 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์	7	7	-	-	15
4. งานบริหารจัดการงานวิจัย	18	53	-	-	-
4.1 การจัดการองค์ความรู้งานวิจัย	4	10	-	-	-
4.2 การบริหารจัดการทรัพยากรสิ่งทางปัญญา	7	14	-	-	-
4.3 เครือข่ายการวิจัย	6	18	-	-	-
4.4 การประเมินผลกระทบของงานวิจัย	1	3	-	-	-
4.5 งานกำกับและติดตามงานวิจัย	-	8	-	-	-
รวม	462	1,010	98	28	797

2.2 ผลลัพธ์และผลกระทบของงานวิจัยที่ผ่านมา

ด้านเศรษฐกิจ

- ชุมชนบนพื้นที่สูงเกิดความมั่นคงด้านอาหาร คราวเรือนบนพื้นที่สูงอย่างน้อย 10 แห่ง มีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภค ลดรายจ่ายครัวเรือน จากการพัฒนาพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตข้าวและธัญพืชท้องถิ่น เช่น พันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่หนาวเย็นและให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์ที่ปลูกอยู่เดิม
- เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เกิดความมั่นคงทางอาหารและด้านอาชีพในพื้นที่โครงการหลวงและ สวพส. จากการปรับปรุงพันธุ์หรือคัดเลือกพันธุ์พืชท้องถิ่น เช่น ข้าว ธัญพืช กล้วย พืชเศรษฐกิจ เช่น กาแฟ ไม้ผล พืชผัก ที่มีคุณภาพดี ให้ผลผลิตสูง และปศุสัตว์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สูง และการต่อยอดสร้างมูลค่าจากพืชเดิม เช่น พริกกะเหรี่ยง พืชท้องถิ่น และพืชสมุนไพรท้องถิ่น
- การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้มากขึ้น และลดการสูญเสียของผลผลิต ทำให้ผลผลิตมีความปลอดภัย มีคุณภาพตามมาตรฐาน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ รูปแบบการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ประณีต ผลิตภัณฑ์ชีวภาพเกษตรเพื่อให้ผลผลิตปลอดภัย การจัดการเพื่อลดการสูญเสียผลิตผลพืชผัก
- มูลค่าผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มขึ้น จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีและมีเอกลักษณ์ของพื้นที่สูง เช่น น้ำผึ้ง ผลิตภัณฑ์จากพืชเศรษฐกิจ พืชท้องถิ่น เช่น ข้าวพันธุ์ท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง

ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

- พืชท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นได้รับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ ได้แก่ พืชท้องถิ่น เห็ดท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหารชุมชน 938 ชนิด ใน 85 ชุมชน องค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นใน 60 ชุมชน 10 ชาติพันธุ์ และตำรายาพื้นบ้าน 176 ตำรับ
- องค์ความรู้เรื่องพืชท้องถิ่นได้รับการสืบทอดผ่านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น ในการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อสืบทอดสู่รุ่นต่อไป

ด้านสิ่งแวดล้อม

- สิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟู เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ จากการปรับพื้นที่ข้าวไร่หมุนเวียน ฟื้นฟูเป็นป่าไม้รอบชุมชน องค์ความรู้การปลูกชนิดไม้ 13 ชนิด เพื่อฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อการเพาะปลูกพืช นอกจากนี้เป็นการเพิ่มความชุ่มชื้นให้พื้นที่จากป่าชุมชน
- ลดการปนเปื้อนของสารเคมีเกษตรที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ลดการเผา ฝุ่นละอองขนาดเล็ก มลพิษทางอากาศ จากการปลูกข้าวโพดโดยไม่ไถพรวนร่วมกับการปลูกพืชตระกูลถั่วไปประยุกต์ใช้เพื่อลดการเผา ในพื้นที่ 2,924 ไร่ ให้กับเกษตรกร 499 ราย 11 พื้นที่
- ชุมชนบนพื้นที่สูงตระหนักในการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่สูง จากการพัฒนาชุมชนต้นแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ จำนวน 10 ชุมชน และชุมชนต้นแบบคาร์บอนต่ำและยั่งยืน จำนวน 12 ชุมชน

ด้านสังคม

- ภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ได้รับการฟื้นฟูและสืบทอด ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมผ้า สิ่งทอเครื่องประดับของ 6 ชาติพันธุ์ (ลัวะ คะฉิ่น เย้า กะเหรี่ยง ม้ง และดาราอั้ง) ในพื้นที่โครงการหลวงและ สวพส. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ 5 ชาติพันธุ์ (กะเหรี่ยง คนไทยพื้นเมือง ม้ง ลีซู และดาราอั้ง)
- ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความเข้มแข็ง เกิดการรวมกลุ่มตามอาชีพของเกษตรกร รวมถึงการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ม้ง กะเหรี่ยง กระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับระบบเกษตรของท้องถิ่นในพื้นที่ สวพส. 5 ภูมิสังคม (ชุมชนที่มีฐานจากการปลูกฝิ่น ชุมชนป่าเมี่ยง ชุมชนทำนาเป็นหลัก ชุมชนข้าวไร่-ข้าวโพด และพื้นที่เขตร้อน) ร่วมกับเกษตรกรนาร่อง จำนวน 94 ราย

บทที่ **3**

นโยบาย สถานการณ์
และประเด็นท้าทาย
ของงานวิจัยพื้นที่สูง

นโยบาย สถานการณ์

และประเด็นท้าทายของงานวิจัยพื้นที่สูง

การจัดทำแผนปฏิบัติการวิจัยของ สวพส. ได้คำนึงถึงสถานการณ์ ความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับนโยบายต่าง ๆ รวมถึงประเด็นท้าทายที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่สูง ดังนี้

3.1 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สูง

การจัดทำแผนปฏิบัติการวิจัยได้มีการทบทวนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2558–2577) นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2565 แนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วย Bio-Circular-Green Economy Model (โมเดลเศรษฐกิจ BCG) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) แผนกลยุทธ์มูลนิธิโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) แผนปฏิบัติการพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ โดยมีประเด็นที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่สูง ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2558–2577)

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งการจัดทำแผนปฏิบัติการวิจัยของ สวพส. เน้นความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกရာชอธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อย ในทุกระดับ การพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคง ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปทบทวนทั้งทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ กับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า

2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)

เป็นแผนแม่บทที่จัดทำขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ มี 23 แผนแม่บท ซึ่งการดำเนินงานวิจัยของ สวพส. มีความสอดคล้องและตอบสนองเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติใน **ประเด็นที่ 23 การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม** โดยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการสร้างและสะสมองค์ความรู้ในด้านเป้าหมายต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยตลอดเวลา และพัฒนาประเทศจากประเทศที่ใช้แรงงานเข้มข้น ไปเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ด้านการวิจัยและนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 5 แผนย่อย คือ

(1) **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ** มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของประเทศ ยกกระดับผลิตภาพการผลิตด้านการเกษตร ศักยภาพของผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมและบริการที่สามารถใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้จริง โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายร่วมกับภาคการศึกษาทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตลอดจนการพัฒนามาตรฐาน คุณภาพ และการบริการวิเคราะห์ทดสอบที่เป็นที่ยอมรับตามข้อตกลงระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถรองรับความจำเป็นของอุตสาหกรรมและบริการของไทยในการส่งมอบสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐานระหว่างประเทศ

(2) **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านสังคม** เน้นประเด็นสำคัญทางสังคมของประเทศที่ต้องใช้การวิจัยและนวัตกรรม เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมไทย ได้แก่ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐ การเตรียมความพร้อมของประชาชนไทยเพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ของวัฒนธรรมโลกที่รวดเร็วขึ้นในยุคดิจิทัล การเข้าสู่สังคมสูงวัย การพัฒนาแรงงานทักษะสูงและเฉพาะทาง การยกระดับแรงงานทักษะต่ำ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐให้เข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล

(3) **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม** เน้นประเด็นสำคัญทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศที่ต้องใช้การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี ที่สร้างเศรษฐกิจฐานชีวภาพอุบัติใหม่ทั้งระบบอย่างครบวงจร ส่งเสริมงานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรทางบก ทางน้ำ และทางทะเล รวมทั้งการจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ก๊าซเรือนกระจก และพลังงานหมุนเวียน

(4) **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านองค์ความรู้พื้นฐาน** เน้นการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อการสะสมองค์ความรู้ การต่อยอดไปสู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และการต่อยอดไปสู่นวัตกรรมทางเศรษฐกิจหรือนวัตกรรมทางสังคม รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมเพื่อให้ภาคอุตสาหกรรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยตรง ผ่านการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐานเพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับนานาชาติ ในงานวิจัยที่ประเทศไทยมีความเข้มแข็ง

(5) **แผนย่อยด้านปัจจัยสนับสนุนในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม** เน้นการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน อาทิ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนามาตรการแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนวิจัยและนวัตกรรม การเพิ่มจำนวนบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมในภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคเอกชน รวมทั้งการพัฒนามาตรฐานระบบคุณภาพ และการวิเคราะห์ทดสอบ

3) แผนการปฏิรูปประเทศ

งานวิจัยของ สวพส. มีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศใน 3 ด้าน คือ

(1) **แผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ** *ด้านที่หนึ่ง* การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการสร้างระบบนิเวศด้านการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และ*ด้านที่สอง* ความเท่าเทียมและการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (Equality & inclusive growth) เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดความยากจน และกระจายประโยชน์จากการพัฒนาไปสู่ประชาชนให้ทั่วถึงมากขึ้น ให้สังคมมีความสมดุลมากขึ้น และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

(2) **แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** *ประเด็นการปฏิรูปที่ 1* ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ใน*ประเด็นปฏิรูปย่อยที่ 9* สนับสนุนและพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

(3) **แผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม** มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน และสังคม ผ่านการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม โดยประชาชนทุกคนจะได้รับโอกาสที่เป็นธรรมตามศักยภาพและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และได้รับผลจากการปฏิรูปสังคมอย่างทั่วถึง โดยจะไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ตลอดจนมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพลังทางสังคมในการพัฒนาชุมชนบนฐานของศักยภาพชุมชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน อันจะเป็นฐานรากสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมคุณภาพในที่สุด

4) นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566–2570

นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2570 เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาระบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศที่สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และนโยบายของรัฐบาล โดยมีวิสัยทัศน์เพื่อเตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ 21 พัฒนาเศรษฐกิจที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึง สังคมที่มั่นคง และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งทางนวัตกรรมระดับแนวหน้าในสากล นำพาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว

สำหรับ แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566–2570 ได้ยึดกรอบความเชื่อมโยงและการบูรณาการวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หลักการเชิงนโยบาย และจุดมุ่งเน้นของนโยบาย ตามที่กำหนดในกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566–2570 ในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผน ซึ่งกำหนด 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจไทยด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้มีความสามารถในการแข่งขัน และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่อนาคต โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทาย และปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมระดับขั้นแนวหน้าที่ก้าวหน้าล้ำยุค เพื่อสร้างโอกาสใหม่และความพร้อมของประเทศในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนากำลังคนและสถาบันด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้เป็นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบก้าวกระโดดและอย่างยั่งยืน โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

เป้าประสงค์ของแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566–2570

- (1) คนไทยมีสมรรถนะและทักษะสูง ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพียงพอในการพลิกโฉมประเทศ ให้ยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
- (2) เศรษฐกิจไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพิ่มความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก และพึ่งพาตนเองได้ ยั่งยืน พร้อมสู่อนาคต โดยการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม
- (3) สังคมไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ปัญหาท้าทายของสังคมและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

5) แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

วิสัยทัศน์: ชุมชนบนพื้นที่สูงอยู่ดีมีสุข ด้วยการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม มุ่งสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนเป็นฐานราก พร้อมทั้งดูแลทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักและวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืน แบบโครงการหลวงเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บนฐานความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนและการประสานประโยชน์ของหน่วยงานต่าง ๆ และทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและความสมดุลในทุกมิติ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิรูปประเทศ ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ 23 แผนงาน 63 โครงการหลัก

- ยุทธศาสตร์ที่ 1** ขยายพื้นที่พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
- ยุทธศาสตร์ที่ 2** วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่สูง
- ยุทธศาสตร์ที่ 3** พัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย
- ยุทธศาสตร์ที่ 4** พัฒนาระบบ logistics และการตลาด ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย
- ยุทธศาสตร์ที่ 5** ส่งเสริมการจัดการที่ดินและความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 6** สร้างกลไกความร่วมมือและยกระดับแผนบูรณาการ
- ยุทธศาสตร์ที่ 7** การบริหารจัดการองค์การสู่องค์กรดิจิทัล

เป้าหมายและตัวชี้วัดของการพัฒนา

เป้าหมาย

- (1) ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจน
- (2) ชุมชนมีสังคมที่ดี มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้
- (3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมบูรณ์

ตัวชี้วัด

- (1) ร้อยละของกลุ่มบ้านที่มีผลการประเมินระดับการพัฒนาไม่ต่ำกว่าระดับ B (ร้อยละ 80)
- (2) กลุ่มบ้านในพื้นที่พัฒนาแบบโครงการหลวงอย่างสมบูรณ์ ที่ประชาชนเป้าหมายส่วนใหญ่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจน (ร้อยละ 75)
- (3) กลุ่มบ้านที่บรรลุความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเฉพาะ (ร้อยละ 80)
- (4) จำนวนผู้ที่เรียนรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ตามแนวทางโครงการหลวงผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล (4,120,000 ราย)

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

7. การบริหารจัดการองค์กร
องค์กรดิจิทัล (4 แผนงาน)

6. สร้างกลไกความร่วมมือและยกระดับ
แผนบูรณาการ (3 แผนงาน)

5. ส่งเสริมการจัดการที่ดีและความร่วมมือ
ในการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ทรัพยากรธรรมชาติ (2 แผนงาน)

4. พัฒนาระบบ logistics และการตลาด
ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย (2 แผนงาน)

1. ขยายพื้นที่พัฒนาพื้นที่สูง
แบบโครงการหลวง (4 แผนงาน)

2. วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมบนพื้นที่สูง (5 แผนงาน)

3. พัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยี
และนวัตกรรมที่ทันสมัย (3 แผนงาน)

6) แผนกลยุทธ์มูลนิธิโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

เป้าหมายการดำเนินงานที่สำคัญของโครงการหลวง คือ การสืบทอดตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตามที่กล่าวมา คือ “ช่วยเขาเขาให้ช่วยตนเอง ปลูกพืชที่มีประโยชน์ มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ดูแลรักษาฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร ให้เกิดประโยชน์และยั่งยืน” และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชโอรสในการสืบสาน รักษา และต่อยอดงานโครงการหลวงสืบไป ซึ่งประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ คือ

กลยุทธ์ที่ 1 วิจัย พัฒนานวัตกรรมที่สร้างรายได้ พัฒนาชุมชน รักษาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

กลยุทธ์ที่ 2 ขับเคลื่อนการจัดตั้งสถาบันการเรียนรู้ ศูนย์รวมความรู้การพัฒนาทางเลือกการพัฒนาบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ขยายผลในระดับชาติและนานาชาติ

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข รักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวทางโครงการหลวงโมเดล

กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ระดับครัวเรือนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการจัดการผลิตผล/ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของตลาด

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารงาน การเงินงบประมาณ และบุคลากรที่มีธรรมาภิบาล ให้สามารถเชื่อมประสานการปฏิบัติงานได้ทุกส่วนงานตามวิถีและวัฒนธรรมของโครงการหลวง

โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ กลยุทธ์ที่ 1 วิจัย พัฒนานวัตกรรมที่สร้างรายได้ พัฒนาชุมชน รักษาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง เน้นงานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่ต่อยอดจากงานวิจัยเดิม และพัฒนาสิ่งใหม่ที่เหมาะสม และสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงในการพัฒนาพื้นที่สูงด้านต่างๆ อย่างยั่งยืน ในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วบนสังคมโลก (Globalization) รวมทั้งเพื่อให้คนและชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในชุมชนและธรรมชาติได้รับการฟื้นฟู ดูแลรักษาให้เกิดประโยชน์และยั่งยืน

แผนกลยุทธ์มูลนิธิโครงการหลวง ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

6. พัฒนาระบบบริหารงาน การเงิน
งบประมาณ และบุคลากร (4 แผนงาน)

5. พัฒนาระบบการจัดการผลิตผล/
ผลิตภัณฑ์ (4 แผนงาน)

4. เสริมสร้างอาชีพและการกระจาย
รายได้ ระดับครัวเรือนที่เป็นมิตร
ต่อสิ่งแวดล้อม ต่อยอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น (2 แผนงาน)

1. วิจัย พัฒนานวัตกรรม
ที่สร้างรายได้ พัฒนาชุมชน รักษา
สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง (6 แผนงาน)

2. ขับเคลื่อนการจัดตั้งสถาบันเรียนรู้
งานโครงการหลวง ที่ได้รับการยอมรับ
ในระดับสากล (4 แผนงาน)

3. พัฒนาดันแบบชุมชนอยู่ดีมีสุข
ตามแนวทางโครงการหลวง (4 แผนงาน)

7) แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

เป็นแผนปฏิบัติการพัฒนาในพื้นที่ของมูลนิธิโครงการหลวง 39 แห่งใน 6 จังหวัด ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์
18 แผนงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างประโยชน์ต่อพื้นที่สูง (3 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาอาชีพและการจัดการตลาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (3 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ดีมีสุข (4 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และเสริมสร้างพลังงานทดแทนให้แก่ชุมชน (3 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพบริหารจัดการ (3 แผนงาน)

8) แผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570) ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

การดำเนินงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง หรือ สวพส. ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549
ภายใต้ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2550–2554) ระยะที่ 2
(พ.ศ. 2555–2559) และระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560–2562) ซึ่งต่อมาในช่วงกึ่งกลางของระยะที่ 3 ได้ปรับปรุงเป็นแผนการวิจัย
และพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570) ตามพระราชบัญญัติ “จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560”
และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 ให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงแผนระดับ 3 ในความรับผิดชอบตาม
ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ปรัชญาองค์กร: สืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการหลวงสืบไป

วิสัยทัศน์: ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความอยู่ดีมีสุข ด้วยการวิจัยและพัฒนา สืบสาน รักษา ต่อยอดงานโครงการหลวง
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ: ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อสืบสานพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระ
พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระปฐมบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการสร้างความอยู่ดีมีสุข
ของประชาชนบนพื้นที่สูง ด้วยการรักษาและสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยและการเรียนรู้ของโครงการหลวง
ในการเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และต่อยอดการขยายผลสำเร็จของโครงการหลวง
ไปสู่พื้นที่สูงอื่น โดย

(1) ส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนางานโครงการหลวง ในการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ เพื่อให้โครงการหลวงเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นศูนย์กลางการวิจัย พัฒนา และการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาและการพัฒนาพื้นที่สูง

(2) การขยายผลความสำเร็จงานโครงการหลวง โดยการพัฒนาและยกระดับชุมชนบนพื้นที่สูงที่อยู่ห่างไกล ทุรกันดาร ตามแนวทางโครงการหลวง เพื่อให้ชุมชนมีความอยู่ดีมีสุข มีความเข้มแข็ง และมีความยั่งยืน ของสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง เป็นชุมชนต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง สำหรับ ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

(3) พัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเผยแพร่และเรียนรู้ทางการเกษตร พระราชกรณียกิจ ศาสตร์พระราชา งานโครงการหลวง การวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม และการให้บริการสังคม

(4) พัฒนา สวพส. ให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง ทันสมัย ด้วยการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อรองรับ การบริหารจัดการขององค์กรให้มีประสิทธิภาพสูง และรองรับการเป็นเครือข่ายของสังคมการเรียนรู้บนพื้นที่สูง ตลอดจนปรับโครงสร้างองค์กรและพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีสมรรถนะและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้ บรรลุพันธกิจด้วยหลักธรรมาภิบาล

เป้าหมาย: การดำเนินงานของ สวพส. มุ่ง สืบสาน รักษา ต่อยอดโครงการหลวง ด้วยการวิจัยเพื่อสร้าง องค์ความรู้ใหม่สำหรับการสนับสนุนโครงการหลวงและการพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม และดำเนินงานขยายผลโครงการหลวงไปพัฒนาพื้นที่สูงต่าง ๆ ให้ชุมชนอยู่ดีมีสุขอย่างสมดุล และยั่งยืน โดยใช้องค์ความรู้ ผลงานวิจัย และวิธีการปฏิบัติงานแบบโครงการหลวง ซึ่งยึดการพัฒนาแบบองค์รวม บนฐานความรู้ที่สอดคล้องกับภูมิสังคม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความเข้มแข็งของคน และชุมชน การบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้การบริหารจัดการที่มีสมรรถนะ มาตรฐาน และ ธรรมภิบาล ดังนั้นเป้าหมายของแผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง คือ

(1) การเป็นศูนย์กลางการวิจัย พัฒนา และการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาและการพัฒนาพื้นที่สูง ในการเป็น แหล่งวิจัย รวบรวม แหล่งเรียนรู้และเผยแพร่องค์ความรู้งานวิจัย ในการสนับสนุนงานโครงการหลวงและชุมชน บนพื้นที่สูงอื่น และเป็นภาคีเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

(2) ชุมชนเป้าหมายเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน มีความอยู่ดีมีสุข มีรายได้ที่พอเพียง ต่อการดำรงชีวิต สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคี และรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งสามารถอนุรักษ์และ พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

(3) สวพส. เป็นองค์กรสมรรถนะสูง ทันสมัย มีคุณภาพด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงในการพัฒนางานและรองรับการเปลี่ยนแปลง ในอนาคต

กลยุทธ์ของแผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 1 สนับสนุนการวิจัยและการเรียนรู้งานโครงการหลวง ดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้าง องค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย ตามแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของโครงการหลวงและการพัฒนา พื้นที่สูงในการรองรับการเปลี่ยนแปลงในระยะต่อไป และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำงานวิจัยและพัฒนา ไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูงอย่างกว้างขวาง โดยมีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเพื่อรองรับ การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาเครือข่ายและฐานองค์ความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนา พื้นที่สูงอย่างยั่งยืนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 2 การขยายผลสำเร็จงานโครงการหลวงเพื่อยกระดับการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้นำรุ่นใหม่ พัฒนาอาชีพ การตลาด ส่งเสริมสถาบันเกษตรกร สร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขยายผลการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมบนฐานองค์ความรู้โครงการหลวง งานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อยกระดับชุมชนสู่ชุมชนพึ่งพาตนเอง และเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาและบริหารองค์กร การพัฒนาคุณภาพบริหารจัดการองค์กรให้มีสมรรถนะสูง มีธรรมาภิบาล ส่งเสริมความรู้และทักษะของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีระบบการบริหารจัดการข้อมูล ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และนำสู่การเป็นศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

โดยแผนปฏิบัติการวิจัยอยู่ภายใต้กลยุทธ์ที่ 1 สนับสนุนการวิจัยและการเรียนรู้งานโครงการหลวง

9) แผนปฏิบัติการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

เป็นแผนปฏิบัติการพัฒนาในพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส. ภายใต้ชื่อ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 44 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด 28 อำเภอ หมู่บ้านที่ดำเนินการทั้งสิ้น จำนวน 616 กลุ่มบ้าน ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ 25 แผนงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยสนับสนุนการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง (4 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาส่งเสริมอาชีพและการตลาด (5 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (5 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (4 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (5 แผนงาน)

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (2 แผนงาน)

3.2 สถานการณ์แวดล้อมภายนอกพื้นที่สูง

สถานการณ์แวดล้อมภายนอกพื้นที่สูง ได้แก่ ข้อตกลงการค้าเสรี ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงกฎหมายและนโยบายภายในประเทศ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

1) ข้อตกลงการค้าเสรีระดับภูมิภาคและภูมิภาค

การเปิดตลาดเสรีการค้าและบริการภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ที่จะมีการลด/ยกเลิกภาษีสินค้านำเข้าและส่งออก และมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีระหว่างประเทศสมาชิก จะส่งผลให้สินค้าเกษตรจากประเทศอาเซียนที่มีคุณภาพดีกว่าหรือราคาถูกลงกว่าเข้ามาแข่งขันแย่งตลาดในประเทศไทย เนื่องจากค่าจ้างแรงงาน ราคาน้ำมันเชื้อเพลิง และราคาปัจจัยการผลิตในบางประเทศมีอัตราที่ต่ำกว่าประเทศไทย ทำให้เกษตรกรไทยที่มีขีดความสามารถในการผลิตต่ำจะไม่สามารถแข่งขันกับเกษตรกรในประเทศที่มีความสามารถในการผลิตสูงกว่าได้ นอกจากนี้ ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-จีน ส่งผลโดยตรงกับการค้าชายแดนที่ด้านเชียงของของไทย ที่จะทำให้การขนส่งสินค้าเกษตรทั้งพืชเขตร้อนและเขตหนาวหลากหลายชนิดจากประเทศจีนผ่านเส้นทางหมายเลข R3A ที่เชื่อมโยงระหว่างมณฑลยูนนานของประเทศจีน แขวงบ่อแก้ว หลวงน้ำทา บ่อเต็นของ สปป.ลาว และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายของประเทศไทย ลงมาจำหน่ายในตลาดของไทยได้อย่างสะดวก โดยจีนมีศักยภาพในการเพาะปลูกพืชที่ฤดูหน้า ใช้เวลาปลูกน้อย ได้ปริมาณมาก และผลผลิตมีราคาถูกลงกว่าของไทย

นอกจากนี้ นโยบายการค้าเสรีมีผลสำคัญที่ทำให้ประเทศผู้นำต่างให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัย ในสินค้านำเข้าเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การคุ้มครองด้านสุขอนามัยกับผู้บริโภค การส่งออกสินค้าพืชผัก ผลไม้ และกาแฟ ของไทย จึงต้องพัฒนารูปแบบของการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดและความต้องการของผู้บริโภค การจัดทำเขตการค้าเสรี กับประเทศในอาเซียนและนอกประชาคมอาเซียนมีผลต่อการปรับลดอัตราภาษีในกลุ่มผักและผลไม้หลายชนิด ให้เป็นศูนย์หรือเกือบเป็นศูนย์ พร้อมกับเป็นอัตราเร่งให้เกิดการแข่งขันทางการค้าและนำไปสู่การพัฒนาภาวะเทียบและ มาตรการด้านสุขอนามัยของประเทศผู้นำเข้าสินค้าผักและผลไม้ ซึ่งผู้ส่งออกจะต้องถือปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าพืชผักและผลไม้ ครอบคลุมถึงระบบการผลิตภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) และระบบการบรรจุและแปรรูปมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดี ในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP และมาตรการป้องกันอันตรายในแต่ละขั้นตอนกระบวนการผลิต (Hazard Analysis Critical Control Point: HACCP) เป็นฐานสำคัญ

2) ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การจัดลำดับประเทศที่มีความเสี่ยงด้านสภาพอากาศพบว่า 4 ประเทศในอาเซียน ได้แก่ พม่า ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย ติดอันดับ 10 ประเทศแรกที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดในโลก โดยประเทศไทย ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาประสบปัญหา เช่น ปริมาณน้ำที่ลดลงมาก ภัยแล้งที่ยาวนาน ภัยพิบัติธรรมชาติ และเกิด โรคระบาดรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทยส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตทางการ เกษตรและการประมงลดลง การเกิดอุทกภัย ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น โรคภัยไข้เจ็บที่ทวีความรุนแรง และกระทบโดยตรง ต่อเศรษฐกิจไทย กรมอุตุนิยมวิทยา รายงานถึงอุณหภูมิเฉลี่ยประจำปีของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 1 องศาเซลเซียส เทียบจาก พ.ศ. 2524–2551 และแนวโน้มอุณหภูมิในประเทศไทยอาจเพิ่มสูงขึ้น 1.2–1.9 องศาเซลเซียส ในปี พ.ศ. 2593 ยิ่งไปกว่านั้น จำนวนวันที่ฝนตกและระดับปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับ 15 ปีที่ผ่านมา (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการปรับตัวและระบบการปลูกพืชบนพื้นที่สูง ทำให้ได้ผลผลิตและคุณภาพต่ำลง จากผลการศึกษาของสุรินทร์ และคณะ (2557) พบว่าในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 4 แห่ง ที่มีระดับความสูง 900 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป ได้แก่ อ่างาง อินทนนท์ วัดจันทร์ และห้วยน้ำขุน สภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิที่ต่ำสุดที่สูงขึ้น แต่ค่าเฉลี่ยอุณหภูมิสูงสุดจะลดลง และปริมาณน้ำฝน รวมรายปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยได้รับอิทธิพลของปรากฏการณ์ El Nino และ La Nina ชนิดรุนแรง นอกจากนี้พบว่าการผันแปรของอุณหภูมิในช่วงฤดูหนาวโดยเฉพาะในเดือนธันวาคมและมกราคมมีการผันแปรสูง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อพัฒนาการของไม้ผลเขตหนาวที่ต้องการความหนาวเย็นในการทำลายการพักตัวของตาเพื่อให้สามารถเจริญเติบโต ออกดอกและติดผลต่อไปได้

ดังนั้น จึงมีจำเป็นต้องวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชที่เหมาะสม การเขตกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องและรองรับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้และจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณและกลยุทธ์การทำงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคต

3) การเปลี่ยนแปลงกฎหมายและนโยบายภายในประเทศ

การเปลี่ยนแปลงกฎหมายและนโยบายภายในประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2560 แผนปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ร.บ.จัดซื้อจัดจ้าง ปี พ.ศ. 2560 พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารราชการ กฎหมาย ป่าไม้ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) ปี พ.ศ. 2559 รวมทั้งนโยบายภาครัฐดิจิทัล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อบริหารจัดการองค์กรในการปรับปรุงภาวะเทียบให้เกิดความคล่องตัว การพัฒนาด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการ ข้อมูล และการพัฒนาบุคลากรให้รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวในการทำงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง เหมาะสม รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานเพื่อกำหนดกติกาและข้อตกลง/แนวปฏิบัติร่วมกันในการทำงาน ในพื้นที่

นอกจากบริบทการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เป็นประเด็นท้าทายการดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ยังมีประเด็นท้าทายที่สำคัญในการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาการบริหารจัดการให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง และการเผยแพร่และกระจายองค์ความรู้การพัฒนาให้ครอบคลุมและทั่วถึงผ่านระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม เนื่องจากพื้นที่สูงส่วนใหญ่อยู่ห่างไกล ทุรกันดาร และการคมนาคมยากลำบาก รวมทั้งการเข้าถึงบริการและปัจจัยพื้นฐานภาครัฐ และการถ่ายโอนภารกิจดำเนินการที่ประสบความสำเร็จแล้วให้กับท้องถิ่นบริหารจัดการด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

4) ความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม

การเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) การพัฒนาของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้แก่ เทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีชีวภาพ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจก้าวกระโดดสังคมสิ่งแวดล้อม และทำให้เกิดการเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของคนในทุกสังคมทุกเพศทุกวัย เช่น การใช้ระบบอัจฉริยะในการผลิตด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพ (Smart farming) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การเรียนการสอน การให้บริการทางธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคอย่างเฉาะเจาะจง ทำให้รูปแบบการผลิต การดำเนินธุรกิจ และการใช้ชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สามารถสื่อสารทั้งภาพและเสียงได้อย่างไร้พรมแดน การทำธุรกิจและธุรกรรมบนโครงข่ายดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีกรคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูงทั้งในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงด้านการตลาดและโลจิสติกส์ผ่านระบบดิจิทัลที่มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น และระบบตลาดคนกลางมีความสำคัญลดลง รวมทั้งมีผลต่อการบริหารจัดการที่ต้องปรับตัวและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการขยายองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่สูง

3.3 สถานการณ์แวดล้อมภายในพื้นที่สูง

1) องค์ความรู้และประสบการณ์ของมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

จุดเด่นงานวิจัยของมูลนิธิโครงการหลวง คือ การเน้นงานวิจัยที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างทันการณ์ และมีการวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตพืชเมืองหนาวที่มีศักยภาพที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งงานวิจัยถือเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาของมูลนิธิโครงการหลวง ผลจากงานวิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของการผลิต การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ขณะเดียวกัน สวพส. ได้สังสมองค์ความรู้และประสบการณ์ผ่านการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนโครงการหลวงมากกว่า 10 ปี และตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549–2562 มีโครงการวิจัยทั้งสิ้น 390 โครงการ ก่อให้เกิดองค์ความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเภท

2) องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และความหลากหลายทางชีวภาพ

พื้นที่สูงของประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพจำนวนมาก ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันของชุมชนที่อยู่รอบป่าที่ได้ใช้ประโยชน์จากพืชพรรณธรรมชาติจากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งอาหาร สมุนไพร ไม้ใช้สอย ไม้ให้พลังงาน ทั้งการช่วยสร้างรายได้เสริมจากการเก็บหาของป่า และสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร จากการสำรวจและศึกษาความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชท้องถิ่นร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินการของ สวพส. รวม 33 แห่ง 58 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก อุตรดิตถ์

พืชปลูก และกาญจนบุรี พบชนิดพันธุ์พืชท้องถิ่น รวมทั้งหมด 1,262 ชนิด โดยจัดเป็นหมวดหมู่พืชตามกลุ่มการใช้ประโยชน์ในชุมชน ประกอบด้วย พืชอาหาร 680 ชนิด พืชสมุนไพร 669 ชนิด พืชให้สี 36 ชนิด พืชพิษ 48 ชนิด และพืชอื่น ๆ 398 ชนิด ซึ่งความหลากหลายของพืชพรรณท้องถิ่น สามารถพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ ทั้งอาหารสุขภาพ ยารักษาโรค ปัจจัยการผลิตชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมีเกษตร รวมทั้งผลิตภัณฑ์เวชสำอางจากธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความนิยมในการบริโภคอาหารที่มีความปลอดภัย และอาหารสุขภาพที่เพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงเป็นโอกาสในการขยายตลาดสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหารปลอดภัยและอาหารสุขภาพที่ผลิตจากความหลากหลายของพืชพันธุ์บนพื้นที่สูงได้อีกมาก

นอกจากนี้ ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ของพื้นที่สูงทั้งในด้านเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งฟื้นฟูเอกลักษณ์ของท้องถิ่นซึ่งเป็นทุนทางทรัพยากรที่มีมูลค่าสูง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมโยงกับทุนทางสังคมด้านความแตกต่างของวิถีการดำรงชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตทั้งเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ และต่อการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนในชนบท รวมทั้งความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์การแข่งขันและการค้าระหว่างประเทศ

3) ความหลากหลายของชาติพันธุ์ของประชากรบนพื้นที่สูงและตั้งถิ่นฐานอย่างกระจุกกระจาย

ประเทศไทยมีลักษณะเป็นพื้นที่สูงกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่เขตภาคเหนือและภาคกลาง ครอบคลุมพื้นที่กว่า 54.97 ล้านไร่ ของพื้นที่ 20 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยาลำพูน แพร่ น่าน ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ พืชปลูก เลย์ สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี จำนวน 4,205 กลุ่มบ้าน ประชากร 1,070,354 คน (ประมาณ 270,886 ครัวเรือน) ประชากรบนพื้นที่สูงประกอบด้วยชาวเขาและคนพื้นเมืองที่หลากหลายจำนวนมากกว่า 15 ชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ จีนฮ่อ ไทใหญ่ คนท้องถิ่น เย้า ลัวะ ลีซอ ไทลื้อ อาข่า คะฉิ่น ปะหล่อง มอญ และอื่น ๆ โดยชาติพันธุ์ที่มีประชากรมากที่สุด คือ กะเหรี่ยง ร้อยละ 41.57 รองลงมาเป็นไทยพื้นราบ ร้อยละ 21.14 มูเซอ ม้ง อาข่า และลัวะ ตามลำดับ (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2563) โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ประชากรบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้น้อย เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและการคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ขาดโอกาสด้านการศึกษา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการวางแผนการผลิตและการตลาด นอกจากนี้การตั้งถิ่นฐานในถิ่นทุรกันดารยังส่งผลให้ชุมชนบนพื้นที่สูงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากภายนอกได้อย่างทันทั่วถึง

4) เส้นทางคมนาคมที่ยากลำบากและทุรกันดาร

พื้นที่สูงในประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 54.97 ล้านไร่ พื้นที่ตั้งชุมชนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร พื้นที่เชิงเขา ไหล่เขา หรือภูเขาสลับซับซ้อน รวมทั้งถิ่นฐานอาศัยของชุมชนตั้งอยู่กระจุกกระจายในพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกล เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ซึ่งประมาณร้อยละ 88 ของหมู่บ้านมีการคมนาคมยากลำบาก โดยเฉพาะฤดูฝนหลายพื้นที่เกิดดินถล่มปิดทับเส้นทางเป็นระยะเวลาสั้นๆ ทำให้ไม่สามารถสัญจรไปมาได้สะดวก และยังคงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐาน ด้านสาธารณสุข การศึกษา และการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับชุมชนบนพื้นที่สูง และยังคงส่งผลกระทบต่อต้นทุนการจัดการผลิตผลเกษตรและต้นทุนการขนส่งที่สูงขึ้น

5) ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น บางแห่งอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดความไม่สมดุลของธรรมชาติตามระบบนิเวศ ก่อให้เกิดภาวะมลพิษที่เกี่ยวกับดิน น้ำ อากาศ การตั้งถิ่นฐานและชุมชนของมนุษย์ที่ไม่มีแบบแผน ปัญหาขยะมูลฝอย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะเพื่อการเกษตรอย่างผิดประเภท และลักษณะ จนเกิดการเสื่อมสลายและหมดสิ้นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัญหาทั้งหมดเกี่ยวพันกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยรวมกันบนพื้นที่สูง มีความซับซ้อน อ่อนไหว และเชื่อมโยงถึงผลประโยชน์หลายฝ่าย จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลายและลดความรุนแรงลง

6) ผลกระทบของกระแสโลกต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง

เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลก ได้แก่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้ชุมชนมีความเป็นวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมลดลง การส่งต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นเริ่มลดลง มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค มีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ตลอดจนคำนิยมในการส่งบุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนนอกพื้นที่และทำงานในเมืองเมื่อเรียนจบ ส่งผลให้ขาดแรงงานในภาคการเกษตรของชุมชน ขณะที่แรงงานเดิมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นคนสูงอายุเพิ่มขึ้น

7) สวพส. เป็นองค์กรใหม่

สวพส. เป็นองค์กรใหม่ ต้องมีการพัฒนาระบบงานและบุคลากรด้านงานวิจัย รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรอื่นอีกมาก จากความซับซ้อนของสภาพปัญหาที่ยังคงมีอยู่ของพื้นที่สูงและสถานการณ์แวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต อีกทั้งพื้นที่ดำเนินงานวิจัยมีพื้นที่กระจุกกระจายอยู่ห่างไกลและทุรกันดารครอบคลุมพื้นที่ 20 จังหวัดของประเทศไทย ดังนั้นจึงต้องอาศัยบุคลากรด้านการวิจัยที่มีประสบการณ์ มีความชำนาญเฉพาะด้านหลายสาขา รวมถึงการปฏิบัติงานวิจัยร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้โครงการหลวง และการเข้าถึงองค์ความรู้ของการพัฒนาพื้นที่ในระดับนานาชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

8) สวพส. มีภารกิจในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนางานโครงการหลวง และการขยายผลองค์ความรู้โครงการหลวง เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม

เพื่อนำผลงานวิจัยไปขยายผลให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางและเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม โดยการดำเนินงานของ สวพส. มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนบนพื้นที่สูงกับคนในเมือง โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งในการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นให้ชุมชนเกิดความมั่นคงด้านอาหาร สร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ ควบคู่กับการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของชาติพันธุ์นั้น ๆ

3.4 สภาพปัญหาบนพื้นที่สูงในปัจจุบัน

พื้นที่สูงมีลักษณะเป็นพื้นที่ภูเขาที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป และมีชุมชนชาวเขาอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 54.97 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 53 ของพื้นที่ ครอบคลุม 20 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน แพร่ น่าน ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก เลย สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี ประชากรบนพื้นที่สูงประกอบด้วยชาวเขา 15 ชชาติพันธุ์ จำนวน 4,205 กลุ่มบ้าน ประชากร 1,070,354 คน 270,886 ครัวเรือน (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2563)

การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของมูลนิธิโครงการหลวง ทำให้ชาวเขาในพื้นที่โครงการหลวงมีทางเลือกในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ทดแทนการปลูกฝิ่น ส่งผลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งมากขึ้น และทำให้การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธารลดลง ผลสำเร็จของมูลนิธิโครงการหลวงได้กลายเป็นต้นแบบของการพัฒนาชนบทบนพื้นที่สูง โดยอาศัยฐานความรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโครงการหลวงยังไม่ครอบคลุมพื้นที่สูงส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังประสบปัญหาหลายประการที่จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1) ประชากรบนพื้นที่สูงทั่วไปมีสุขภาพย่ำแย่ อาชีพหลักของชุมชนบนพื้นที่สูง คือ อาชีพเกษตรกรรม โดยเป็นการปลูกพืชเพื่อบริโภคและจำหน่าย รองลงมา คือ การรับจ้างภายในและภายนอกชุมชน จากการสำรวจภายใต้โครงการพัฒนาฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง 15 จังหวัดของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ในปี พ.ศ. 2552 พบว่า เกษตรกรบนพื้นที่สูงมีรายได้เฉลี่ยจากภาคการเกษตร ปีละ 56,359.66 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของเกษตรกรในภาคเหนือ ปีละ 69,373 บาทต่อครัวเรือน สาเหตุหลักเกิดจากการทำการเกษตรในพื้นที่ลาดชันและในระบบไร่เลื่อนลอย ทำให้ผลผลิตไม่แน่นอน เกษตรกรขาดความรู้ในการนำเทคโนโลยีการเกษตรมาใช้อย่างเหมาะสม กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ต้นทุนการผลิตสูง การคมนาคมไม่สะดวก ถูกเอารัดเอาเปรียบด้านการตลาด และการสร้างรายได้นอกภาคเกษตรมีจำกัด

ในระหว่างที่ผ่านมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2512 ชุมชนบนพื้นที่สูงมีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจนและทำการเกษตรแบบยังชีพ และพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานความช่วยเหลือโดยตั้งมูลนิธิโครงการหลวงขึ้น และนำมาสู่การขยายผลสำเร็จของโครงการหลวงโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ประชาชนและชุมชนจำนวนมากได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ประชาชนและชุมชนบนพื้นที่สูงมีจำนวนมาก ในขณะที่ปัญหาความรุนแรง และมีข้อจำกัดในการแก้ไข เช่น พื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร หรือข้อจำกัดด้านทรัพยากร และการเข้าถึงของภาครัฐ ทำให้การกระจายการพัฒนาอย่างไม่ทั่วถึง หรือยังไม่อยู่ในระดับที่พึ่งพาตนเองได้ ยังทำให้ยังมีประชาชนอีกจำนวนมากที่ยังอยู่ในสภาวะยากจน โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ห่างไกลมากและด้อยโอกาส โดยมีรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย 193,038 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมีสัดส่วนคนจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนสูงถึงร้อยละ 23 ของครัวเรือนบนพื้นที่สูง และโดยเฉพาะในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่เฉพาะ ซึ่ง **ประชาชนร้อยละ 73 ที่อยู่ในภาวะยากจนทั่วไป และร้อยละ 69 มีความยากจนด้านอาหาร** (มีรายได้รวมทั้งหมดไม่พอเพียงแก่การจัดหาอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีพอย่างปกติสุข) (กมล งามสมสุข และคณะ, 2561)

2) การผลิตทางการเกษตรยังใช้เทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีเกษตร เกิดการตกค้างทั้งในผลผลิตและในสิ่งแวดล้อมทั้งดินและน้ำ สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากเกษตรกรบนพื้นที่สูงยังขาดความรู้และทักษะในการเพาะปลูกที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบทรัพยากรน้ำและผู้ที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ราบ

3) พื้นที่ทำการเกษตรเสื่อมโทรม พื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 96.48 ของพื้นที่สูงใน 12 จังหวัดภาคเหนือ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมาก ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายหน้าดิน จากการจำแนกตามชั้นความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดิน จำแนกตามภาคต่างๆ ของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2553 พบว่าพื้นที่ภาคเหนือมีพื้นที่ที่เกิดการชะล้างพังทลายของดินที่มีความรุนแรงมากที่สุด คือ 7,158,845 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.2 ของพื้นที่ที่เกิดการชะล้างพังทลายของดินทั้งหมด (กรมพัฒนาที่ดิน, 2554) โดยเฉพาะในระบบการทำเกษตรแบบตัดและเผาที่เปิดหน้าดินโล่ง รับแรงปะทะกับเม็ดฝนโดยตรง และไม่มีระบบชะลอการไหลของน้ำฝนที่ไหลบ่าไปตามความลาดชัน หน้าดินที่ถูกชะล้างไปทุกปี ทำให้พื้นที่เกษตรเหลือแต่ดินชั้นล่างที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและเป็นดินปนหิน กอปรกับในปัจจุบันเกษตรกรบนพื้นที่สูงมีการใช้ที่ดินอย่างมาก และมีการพักดินหรือรอบการหมุนเวียนที่ลดลงเมื่อเทียบกับอดีต

4) การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2551–2556 ลดลงอย่างต่อเนื่อง เฉลี่ยประมาณปีละ 1 ล้านไร่ และมีการบุกรุกทำลายป่าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งมีปัญหารุนแรงมากที่สุดในเขตภาคเหนือ โดยเฉพาะในลุ่มน้ำน่าน ป่าสัก และสาละวิน ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศ การบุกรุกและการเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าต้นน้ำดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำท่า มีผลทั้งการเกิดอุทกภัยและภัยแล้ง การชะล้างและการพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรที่สูงชันหรือเป็นภูเขา (กรมทรัพยากรน้ำ, 2558) นอกจากนี้ยังพบปัญหาการปนเปื้อนในดินและน้ำ เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนใช้สารเคมีเกษตรในการป้องกันกำจัดโรคแมลง วัชพืชต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยต่อสุขภาพทั้งผู้ปลูก ผู้บริโภค และชุมชนที่อาศัยบริเวณปลายน้ำ รวมทั้งยังมีปัญหาหมอกควันจากการเผาเศษวัสดุจากการเกษตร

5) ปัญหาการถือครองพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย จากการใช้ประโยชน์ที่ไม่ได้รับการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน ทำให้ยังมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องและเกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะระหว่างชุมชนบนพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ปลายน้ำ รวมไปถึงความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน เนื่องจากต่างมีจุดยืนและมุมมองการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่างกัน ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ โดยร้อยละ 77.74 ของครัวเรือนเกษตรกรบนพื้นที่สูงใน 12 จังหวัด ยังอาศัยการตัดไม้เพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากการที่ผลผลิตเกษตรต่อพื้นที่ต่ำลง ข้าวและอาหารที่ผลิตได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค หรือผลผลิตที่ได้ไม่พอสำหรับขายเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว จึงต้องเพิ่มผลผลิตโดยเพิ่มพื้นที่ปลูก นอกจากนี้ยังเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในครัวเรือน การอพยพเข้ามาของประชากรจากนอกประเทศและจากพื้นราบของประเทศไทย ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

6) ความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในหลายปัจจัย ทั้งในส่วนของความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ การถือครองทรัพย์สิน และการเข้าถึงบริการทางสังคมที่สำคัญ อาทิ การเข้าถึงบริการสาธารณสุข การศึกษาสวัสดิการสังคม กระบวนการยุติธรรม และโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งความเหลื่อมล้ำต่างๆ ต้องได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงเพื่อเป็นการสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส. คือ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่เฉพาะและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง มีค่าสัมประสิทธิ์จีนิ³ ของรายได้รวมทั้งหมด รายได้เงินสดทั้งหมด และรายได้ครัวเรือนอยู่ในระดับ “ปานกลางหรือพอใช้” (ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ³ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.490–0.6647) โดยเฉพาะการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรในศูนย์ที่อยู่ตามแนวชายแดนและครัวเรือนที่มีฐานะยากจน การพัฒนา

³ ตัวบ่งชี้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ หากค่านี้สูงจะบ่งชี้ถึงการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันมากขึ้นใกล้ค่า 1 สัมประสิทธิ์จีนิที่เท่ากับ 0 หมายถึงความเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ (ทุกคนมีรายได้เท่ากัน)

ในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญการกระจายรายได้โดยการยกระดับรายได้ของครัวเรือนหรือการกระจายรายได้ครัวเรือนให้ทั่วถึง (กมล และคณะ, 2556) นอกจากนี้ การเข้าถึงบริการภาครัฐยังไม่ทั่วถึง เช่น ด้านสาธารณสุขครัวเรือน เกษตรกร เส้นทางคมนาคมขนส่ง แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร รวมทั้งไฟฟ้า

7) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคมผู้สูงอายุ ลักษณะโครงสร้างของประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงยังคงเป็นรูปพีระมิดที่มีลักษณะเป็นรูปประฆังคว่ำที่ชัดเจน แต่ฐานล่าง (ประชากรอายุต่ำกว่า 9 ปี) เริ่มแคบลง และประชากรในปี 2562 มีสัดส่วนสูงที่สุดในกลุ่มวัยทำงานช่วงอายุ 15–29 ปี และมีอัตราการเกิดของประชากรที่ลดลงจากเดิม มีอัตราการพึ่งพิงลดลงร้อยละ 36.4 การเคลื่อนย้ายเยาวชนชนสู่ชุมชนเมืองมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเท่าตัว โดยส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนย้ายของเยาวชนเพื่อไปเรียนในเมือง ร้อยละ 51.22 และเคลื่อนย้ายไปเพื่อทำงาน ร้อยละ 48.78 เนื่องจากปัญหาความยากจน ขาดอาชีพหลากหลายและขาดแคลนที่ดินทำกิน ส่งผลให้ครอบครัวขาดแรงงานในการผลิต รวมถึงค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่สูงขึ้น นอกจากนี้ชุมชนขาดแคลนเยาวชนที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

นอกจากนี้ ในเรื่องโครงสร้างประชากร ประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ศักยภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมในด้านต่าง ๆ โครงสร้างประชากรไทยได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัยมากขึ้นตามลำดับ และจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยที่สัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และในปี 2579 จะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุถึงร้อยละ 30 ขณะที่สัดส่วนวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยวัยเด็กมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 14 ขณะที่วัยแรงงานคิดเป็นร้อยละ 56 ทั้งนี้การลดลงในขณะที่ยังมีจำนวนประชากรวัยแรงงานได้เริ่มลดลงมาตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน เช่นเดียวกับชุมชนบนพื้นที่สูง เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัย และคนวัยแรงงานมีแนวโน้มที่จะย้ายถิ่นฐานไปทำงานนอกภาคการเกษตร ทำให้เริ่มเกิดการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการเกษตรไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อการผลิตที่ประณีตให้ผลตอบแทนสูง และใช้ต้นทุนและแรงงานต่ำลง แต่อย่างไรก็ตาม สังคมสูงวัยจะทำให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการด้านสุขภาพมากขึ้น จึงเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาสินค้าและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสุขภาพ

8) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสังคมหรือชุมชนบนพื้นที่สูง มีทั้งจากปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ การเคลื่อนย้ายแรงงาน ขาดการเตรียมพร้อมและสร้างความรู้ความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การคมนาคมและระบบสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว กระแสบริโภคนิยม ทำให้การสืบทอดจารีตประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนลดความสำคัญและเริ่มสูญหาย ภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เป็นแนวทางดั้งเดิมในการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขอ่อนแอลง มีปัญหาด้านความขัดแย้งภายในชุมชนเพิ่มขึ้น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้รับการเอาใจใส่จากชุมชนลดลง จนบางพื้นที่เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียในชุมชน

9) ความมั่นคงตามแนวชายแดนและการลักลอบปลูกฝิ่น แม้ว่าการลักลอบปลูกฝิ่นในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง จากข้อมูลจากสำนักงาน ปปส. โดยสถาบันสำรวจ และติดตามการปลูกพืชเสพติดพบว่าในปี พ.ศ. 2560/2561 มีพื้นที่ปลูกฝิ่น จำนวน 508 แปลง 433.73 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่เฉพาะมีการลักลอบปลูกฝิ่นลดลง เหลือเพียง 297 แปลง 252.78 ไร่ แต่หากการดำเนินมาตรการป้องกันในพื้นที่ขาดความเข้มงวดและต่อเนื่อง การปลูกฝิ่นในพื้นที่อาจกลับมาเพิ่มขึ้น เนื่องจากยังมีแรงจูงใจคือฝิ่นดิบยังมีราคาสูงและยังมีผู้เสพในพื้นที่

3.5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

เมื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงของ สวพส. มีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สวพส. มีฐานองค์ความรู้จากมูลนิธิโครงการหลวง สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง 2. สถาบันดำเนินการวิจัยบนพื้นที่สูงมากกว่า 10 ปี มีผลงานวิจัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์และแก้ปัญหาให้กับชุมชนบนพื้นที่สูงได้ตรงความต้องการ 3. บุคลากรของ สวพส. มีประสบการณ์การทำวิจัยและพัฒนา ร่วมกับเกษตรกร/ชุมชนบนพื้นที่สูง 4. สวพส. มีกลไกการถ่ายทอดความรู้และผลงานวิจัยครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติงานบนพื้นที่สูงและอุทยานหลวงราชพฤกษ์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สวพส. ยังขาดแคลนบุคลากรบางสาขาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป และจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรอื่น 2. ฐานข้อมูลงานวิจัยที่มีอยู่ยังไม่สะดวกต่อการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น (ห้องปฏิบัติการ ศูนย์ปฏิบัติการและแหล่งเรียนรู้) เพื่อรองรับการเป็นศูนย์ปฏิบัติการด้านวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนที่อยู่อาศัยบนพื้นที่สูงกว่า 15 ชาติพันธุ์ มีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น 2. พื้นที่สูงเป็นแหล่งกำเนิดของพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ 3. แนวโน้มความนิยมสินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค 4. นโยบายของรัฐในการลดการเหลื่อมล้ำ การกระจายความเจริญสู่ชนบท การสร้างมูลค่าเพิ่ม การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึง เท่าเทียมครอบคลุมพื้นที่และประชากร และโมเดลเศรษฐกิจ BCG 5. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยบนพื้นที่สูง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พื้นที่สูงส่วนใหญ่อยู่ห่างไกล ทुरกันดาร การคมนาคมยากลำบาก เป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร 2. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลต่อภาระการพึ่งพิง และการขาดแคลนแรงงานบนพื้นที่สูง 3. ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพผลผลิตเกษตรบนพื้นที่สูง 4. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและกฎกติกาทางการค้าสร้างผลกระทบในการแข่งขันกับสินค้าจากต่างประเทศ ทั้งในด้านราคา คุณภาพ และมาตรฐาน

จากการวิเคราะห์ ทำให้เกิดประเด็นงานวิจัยใหม่ เพื่อรองรับสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้แก่ การวิจัยเพื่อเสริมสร้างกลไกทางสังคมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาระบบการปลูกพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG การวิจัยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเกษตร การวิจัยพืชเศรษฐกิจใหม่หรือพืชทางเลือกที่มีศักยภาพเพื่อสร้างรายได้ ตลอดจนงานวิจัยที่มุ่งแก้ไขปัญหาหรือลดผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ที่มีต่อการดำรงชีพของชุมชนบนพื้นที่สูง

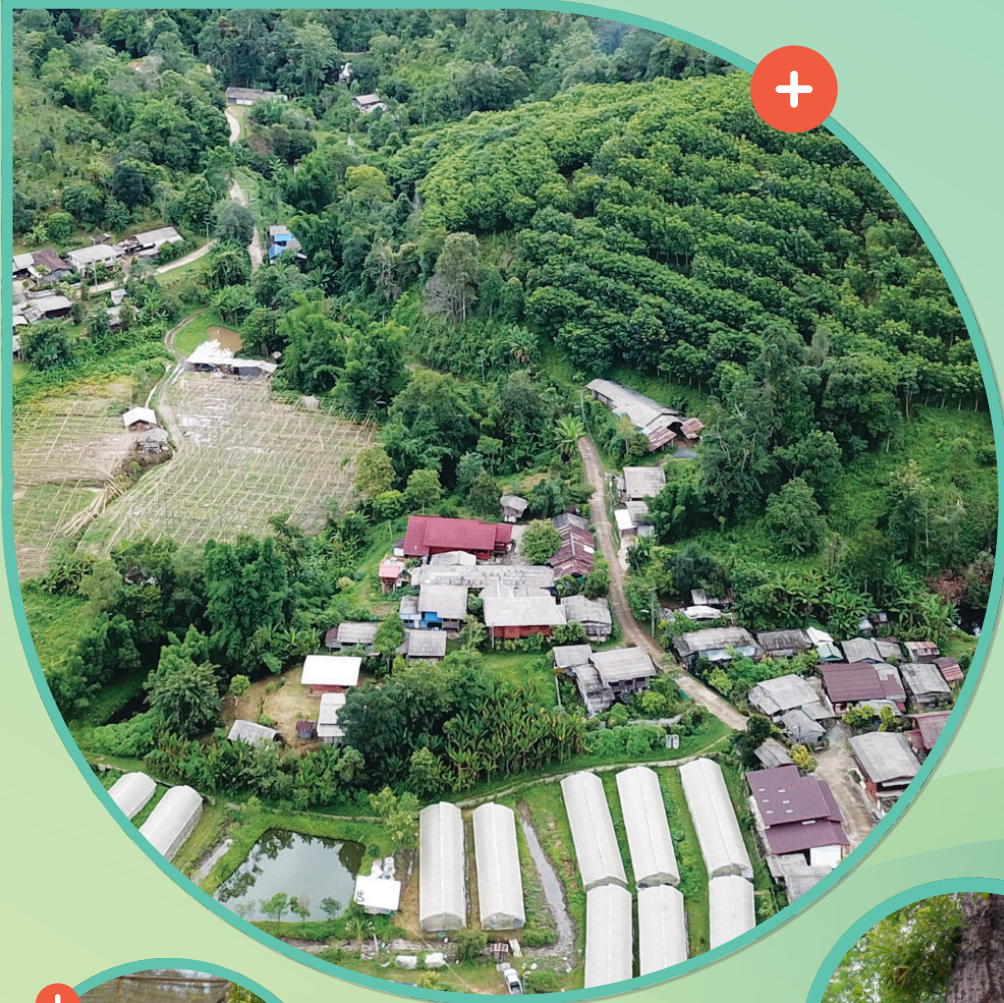
สำหรับงานวิจัยที่ยังคงมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่อเนื่อง ได้แก่ งานวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง โดยเฉพาะในกลุ่มพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น กาแฟอราบิก้า กล้วยงาช้าง พืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก เป็นต้น การวิจัยเพื่อหาชนิด/พันธุ์พืชและสัตว์ใหม่ที่สามารถปรับตัวได้ดีกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงและสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของชุมชนและความหลากหลายทางชีวภาพ การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการศึกษาและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมซึ่งนำมาจัดทำแผนกลยุทธ์งานวิจัยระยะต่อไป ทั้งกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับ (TOWS Matrix) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายของ สวพส. ดังนี้

SO (กลยุทธ์เชิงรุก)	WO (กลยุทธ์เชิงแก้ไข)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การวิจัยการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบนพื้นที่สูง สอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG 2. การวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และห่วงโซ่ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่สูง 3. การวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง 4. การวิจัยเพื่ออนุรักษ์ พันธุ์ ไร่ ไร่ ใช้ประโยชน์ และสร้างมูลค่าเพิ่มของพรรณไม้ท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง สอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG 5. การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน สังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นที่สูง 6. การสนับสนุนการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง และสนับสนุนการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนานักวิจัยให้มีศักยภาพสูง และพัฒนาเกษตรกรผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนงานวิจัย และมีทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับงานวิจัย 2. การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการวิจัยและพัฒนากับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ 3. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลงานวิจัย แหล่งเรียนรู้ และปัจจัยพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย
ST (กลยุทธ์เชิงป้องกัน)	WT (กลยุทธ์เชิงรับ)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การวิจัยและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบทภูมิสังคมบนพื้นที่สูง 2. การวิจัยเพื่อเสริมสร้างบทบาทของกลุ่มสตรีและเด็กบนพื้นที่สูง 3. การปรับปรุงพันธุ์พืช/สัตว์ที่คุณภาพดี และรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน 2. การวิจัยเชิงบูรณาการที่แก้ไขปัญหาที่สำคัญในปัจจุบัน และงานวิจัยที่รองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สอพส. มีเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางด้านการวิจัยและพัฒนามบนพื้นที่สูงของประเทศไทย ทั้งนี้ นักวิจัยส่วนใหญ่เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ ยังต้องพัฒนาให้เป็นนักวิจัยมืออาชีพและมีความเชี่ยวชาญเพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและสากล นอกจากนี้ การพัฒนาปัจจัย/โครงสร้างพื้นฐาน อาทิห้องปฏิบัติการยังมีความจำเป็น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยและยกระดับมาตรฐานการวิจัยให้เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและนานาชาติ

HRDI

Highland Research and Development Institute
(Public Organization)

บทที่ **4**

แผนปฏิบัติการวิจัย ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

แผนปฏิบัติการวิจัย ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

แผนปฏิบัติการวิจัย เป็นแผนปฏิบัติการภายใต้แผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570) ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ คือ “ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความอยู่ดีมีสุข ด้วยการวิจัยและพัฒนา สืบสาน รักษา ต่อยอดงานโครงการหลวง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีพันธกิจในการสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยและการเรียนรู้ของโครงการหลวงในการเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และต่อยอดการขยายผลสำเร็จของโครงการหลวงไปสู่พื้นที่สูงอื่น โดยแผนปฏิบัติการวิจัยของ สวพส. มีความสอดคล้องกับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2565 และแนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ทั้งนี้มติที่ประชุมคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ครั้งที่ 9/2563 วันที่ 29 กันยายน 2563 เห็นชอบในหลักการแผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570) เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานวิจัยของ สวพส.

สำหรับแผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) นี้เป็นแผนระยะที่ 2 โดยได้ปรับกลยุทธ์ให้มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) และแผนปฏิบัติการพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) โดย “การวิจัย” เป็นหนึ่งในหลักการดำเนินงานของแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) ในการดำเนินการด้วยรูปแบบการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนตามแนวทางโครงการหลวง คือ (1) การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Approach) ตามปัญหา ความต้องการ และภูมิสังคมของชุมชน (2) การขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยผลงานวิจัยและองค์ความรู้ และ (3) การใช้หลักและวิธีการดำเนินงานแบบโครงการหลวง คือ ดำเนินงานพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (โดยการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน และครบวงจรทั้งด้านการวิจัย พัฒนา และตลาด ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนและความร่วมมือของทุกภาคส่วน)

เป้าหมายของงานวิจัย สวพส.

มุ่งสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวงและชุมชนบนพื้นที่สูงในการดำรงชีวิตร่วมกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม เทคโนโลยี สังคมผู้สูงอายุ และแนวโน้มของผู้บริโภค ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โมเดลเศรษฐกิจ BCG ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

เป้าประสงค์ (Objectives) และผลลัพธ์ (Key results)

เป้าประสงค์	ผลลัพธ์
<ul style="list-style-type: none"> สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวง และยกระดับการพัฒนาพื้นที่สูงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความอยู่ดีมีสุข และสอดคล้องกับบริบทภูมิสังคม พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ศักยภาพนักวิจัยและระบบนิเวศวิจัย เพื่อเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง 	<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้และนวัตกรรมที่ตรงตามปัญหาและความต้องการของชุมชน และสนับสนุนงานโครงการหลวง การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา สร้างโอกาสในการพัฒนาพื้นที่สูง ขีดความสามารถและมาตรฐานด้านการวิจัยบนพื้นที่สูงเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา	ค่าเป้าหมาย					
		2566	2567	2568	2569	2570	รวม
องค์ความรู้และนวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่สูง* (ร้อยละ)	ร้อยละ 52 (ปี 2563)	60	65	70	75	80	80

* ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย ตามแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) ยุทธศาสตร์ที่ 2 วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่สูง

ที่มาของงานวิจัย

- โจทย์หรือประเด็นงานวิจัยความต้องการจากมูลนิธิโครงการหลวง
- พัฒนาโจทย์วิจัยตามความต้องการของพื้นที่ จากเกษตรกร ชุมชน และทำงานแบบมีส่วนร่วม ระหว่างนักวิจัย นักพัฒนาในพื้นที่ และเกษตรกรหรือชุมชน

แนวทางการดำเนินงานวิจัย

- การวิจัยสนับสนุนงานโครงการหลวงและการดำเนินงานของศูนย์วิจัยชนกาธิเบศรดำริ เพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางงานวิจัยและการพัฒนาบนพื้นที่สูง พัฒนาความพร้อมทั้งห้องปฏิบัติการและพื้นที่ในการทดลองที่สามารถดำเนินการวิจัยครอบคลุมได้ในทุกมิติ ตลอดจนการเป็นหน่วยงานในการประสานงานความร่วมมือด้านงานวิจัยกับหน่วยงาน มหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
- มุ่งเน้นงานวิจัยที่สร้างนวัตกรรม งานวิจัยเชิงระบบ หรือทดสอบ ต่อยอด และปรับใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยี (Research & Development) ตามบริบทของพื้นที่เพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
- สร้างเครือข่ายการวิจัยกับหน่วยงาน องค์กร และสถาบันการศึกษา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและยกระดับการวิจัยให้มีคุณภาพ
- เพิ่มขีดความสามารถในการวิจัย โดยพัฒนานักวิจัยและปัจจัยพื้นฐานสนับสนุนงานวิจัย ได้แก่ ห้องปฏิบัติการพื้นที่แปลงทดลองสำหรับศึกษาและวิจัย
- สร้างกลไกการขับเคลื่อนการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

ประเด็นงานวิจัย

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา ประเด็นท้าทายภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้เกิดประเด็นงานวิจัยใหม่ ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG คือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ได้แก่ การวิจัยและพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง การวิจัยและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเกษตร การศึกษาและคัดเลือกพืชท้องถิ่นและพืชสมุนไพรบนพื้นที่สูงเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนและเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ของพื้นที่สูง งานวิจัยที่มุ่งแก้ไขปัญหาหรือลดผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ บนพื้นที่สูง การวิจัยระบบการเกษตรร่วมกับป่าไม้ที่เหมาะสมกับแต่ละสภาพภูมิสังคมเพื่อลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเก็บกักคาร์บอน โดยมีเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ของประเทศไทย ตลอดจนการวิจัยเพื่อเสริมสร้างกลไกทางสังคมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

สำหรับงานวิจัยที่ยังคงมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่อเนื่อง ได้แก่ งานวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้จากโครงการหลวงตลอดโซ่ปทาน โดยเฉพาะในกลุ่มพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่สูง เช่น กาแฟอาราบิก้า พืชผักไม้ผล ไม้ดอก เป็นต้น การวิจัยเพื่อหาชนิด/พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่สามารถปรับตัวได้ดีกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงและสอดคล้องกับพื้นที่ การศึกษาตลาดสินค้าเกษตรบนพื้นที่สูงภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและด้านอาชีพของชุมชน การวิจัยเพื่อฟื้นฟู ต่อยอด และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น การฟื้นฟูหรือลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ ซึ่งนำมาสู่การกำหนดแผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) รายละเอียดดังนี้

4.1 แผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

ประกอบด้วย 4 แผนงาน ดังนี้

- ▶ **แผนงานวิจัยที่ 1** การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง
- ▶ **แผนงานวิจัยที่ 2** การวิจัยการใช้ประโยชน์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง
- ▶ **แผนงานวิจัยที่ 3** การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง และงานวิจัยเชิงนโยบาย
- ▶ **แผนงานที่ 4** การพัฒนานักวิจัยและการบริหารงานวิจัย

โดยมีรายละเอียดดังนี้

▶ **แผนงานวิจัยที่ 1** การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

เป้าหมายของแผนงาน มุ่งเน้นการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพสำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง โดยต่อยอดจากองค์ความรู้ของโครงการหลวง และปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของภูมิสังคม การวิจัยและพัฒนาการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกบนพื้นที่สูง การผลิตพืชและสัตว์ที่สอดคล้องตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และลดหรือใช้ประโยชน์จากของเสียจากกระบวนการผลิต การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการผลิตและการตลาดที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์เด่นของพื้นที่สูง เพื่อให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงมีการพัฒนาอาชีพบนฐานความรู้และสามารถดำรงชีพภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ เกิดความมั่นคงด้านอาหาร เป็นชุมชนที่มีภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ (Objectives) และผลลัพธ์ (Key results) ของแผนงาน

เป้าประสงค์	ผลลัพธ์
<ul style="list-style-type: none"> • สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพที่ตรงตามปัญหา ความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับบริบทภูมิสังคมของพื้นที่สูง 	<ul style="list-style-type: none"> • เกษตรกรมีรายได้พอเพียง มีความมั่นคงด้านอาหารและด้านอาชีพด้วยระบบเกษตรประณีต เกษตรแม่นยำ เกษตรปลอดภัย ภายใต้ระบบการผลิตที่ยั่งยืน และสอดคล้องตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG

ประกอบด้วยแผนงานย่อยและโครงการสำคัญ ดังนี้

แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบนพื้นที่สูง

มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและความมั่นคงด้านอาชีพ ได้แก่ การวิจัยเพื่อยกระดับการผลิตพืชเศรษฐกิจและเลี้ยงสัตว์ภายใต้ระบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตลอดโซ่อุปทาน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้านการผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ตลาดออนไลน์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การวิจัยพืชใหม่และพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพเพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่เกษตรกร เช่น กัญชง งาหอม ตลอดจนการวิจัยชีวภัณฑ์เกษตรและสารทดแทนสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม โดยมีโครงการสำคัญประกอบด้วย

1) การวิจัยและพัฒนาระบบการผลิตพืชและสัตว์เศรษฐกิจ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การศึกษาและพัฒนาระบบการผลิตกัญชงตลอดโซ่อุปทานเพื่อใช้ประโยชน์ด้านเส้นใย อาหาร และการแพทย์	<ul style="list-style-type: none"> • องค์ความรู้/นวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตและมูลค่าของผลิตผลเกษตรบนพื้นที่สูงภายใต้ระบบการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 52 เรื่อง • เครือข่ายการวิจัยและพัฒนา กัญชงเพื่อใช้ประโยชน์ด้านเส้นใย อาหาร การแพทย์ อย่างน้อย 5 เครือข่าย
(2) การวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ข้าวพันธุ์ท้องถิ่น ธัญพืชท้องถิ่น และพืชตระกูลถั่วของพื้นที่สูง มุ่งเน้นสร้างความมั่นคงทางอาหาร สร้างรายได้	
(3) การวิจัยเพื่อทดสอบ ต่อยอด หรือสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมการผลิตพืชเศรษฐกิจ (กาแฟ ชาอัสสัม พืชผักไม้ผล ไม้ดอก) และเลี้ยงสัตว์ตลอดโซ่อุปทาน ภายใต้ระบบการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานอาหารปลอดภัย	
(4) การวิจัยและพัฒนาระบบการผลิตรวมจากของเสียผลิตผลทางการเกษตร และขยะจากอาหารของชุมชนพื้นที่สูง เพื่อเพิ่มผลผลิต	

2) การวิจัยและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรอัจฉริยะ เกษตรประณีต ในพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่สูง

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การวิจัยและพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญของพื้นที่สูงในระบบ Smart farming ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> ต้นแบบการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบเกษตรอัจฉริยะบนพื้นที่สูง 3 เรื่อง ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลด้านเกษตร 2 เครือข่าย
(2) การวิจัยการจัดการธาตุอาหารแบบแม่นยำสำหรับพืชเศรษฐกิจของพื้นที่สูง	
(3) การวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพเกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีและรูปแบบการบริหารจัดการผลผลิตที่เป็นระบบที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่สูง	

3) การวิจัยและพัฒนาชีวภัณฑ์และสารทดแทนสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การวิจัยและพัฒนาชีวภัณฑ์และสารทดแทนสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพื่อการป้องกันกำจัดศัตรูพืชสำคัญบนพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> ชีวภัณฑ์เกษตร 7 รายการ เพื่อลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เป็นอันตรายอย่างน้อย 7 ชนิด กับพืชผักและไม้ผลเศรษฐกิจของพื้นที่สูง 3 ชนิด (กะหล่ำปลี มะเขือเสาวรสวนาน)

4) การวิจัยเชิงพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงระบบเพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Research Program) ทั้งการต่อยอดและปรับใช้องค์ความรู้ (R & D) ที่สอดคล้องกับ BCG model พัฒนาชุดความรู้และนวัตกรรมด้านการเกษตรตามบริบทของพื้นที่ การอนุรักษ์นิเวศป่าต้นน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามภูมิสังคม เพื่อพัฒนารายได้และความมั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนภายใต้ระบบการใช้ทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ และความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งต้นน้ำ

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> กระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน 5 ภูมิสังคม

โดยในแผนงานย่อยนี้ มีความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา และเอกชน เช่น โครงการวิจัยและพัฒนาปัญญา มีความร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวง กองทัพบก กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนคร มหาวิทยาลัยนเรศวร สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม และภาคเอกชนอื่น เป็นต้น

แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยชนิดและพันธุ์พืช/สัตว์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

มุ่งเน้นการวิจัยพันธุ์พืชและสัตว์เศรษฐกิจรวมถึงพันธุ์พืชท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะเฉพาะ ได้แก่ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง มีสารประกอบที่ต้องการ และสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมของพื้นที่สูง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและผู้บริโภค มีโครงการสำคัญประกอบด้วย

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การปรับปรุงพันธุ์พืชสกุล Cannabis สำหรับใช้ประโยชน์ด้านเส้นใย อาหาร และการแพทย์ (มีเปอร์เซ็นต์เส้นใยสูง/คุณค่าทางโภชนาการสูงในเมล็ด/CBD สูง)	<ul style="list-style-type: none"> พันธุ์พืชและสัตว์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง 41 พันธุ์
(2) การปรับปรุงพันธุ์/คัดเลือกพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่มีคุณลักษณะเฉพาะ (ให้ผลผลิตสูง/มีคุณค่าโภชนาการสูง/ทนต่อโรคหรือแมลง)	
(3) การรวบรวมและคัดเลือกธัญพืชท้องถิ่น ได้แก่ งาหอม ถั่วพื้นเมือง ลูกเดือย ที่มีคุณค่าทางโภชนาการเพื่อสร้างรายได้และเป็นฐานในการพัฒนาต่อยอดความหลากหลายของพันธุ์ท้องถิ่นจากพื้นที่สูง	
(4) การวิจัยและคัดเลือกพันธุ์พืชเศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพเชิงการค้าของพื้นที่สูง และรองรับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กาแฟ ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอก พืชที่เติบโตได้ร่มเงาไม้ยืนต้น	
(5) การวิจัยเพื่อยกระดับพืชในท้องถิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจทางเลือกสำหรับพื้นที่สูง	
(6) การศึกษาและคัดเลือกชนิดพืชที่ให้โปรตีนสูง (Plant-based meat)	

แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากพืชที่โดดเด่นของแต่ละภูมิสังคมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่สูง

มุ่งเน้นเพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าของผลิตภัณฑ์จากพืชหรือสัตว์ที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่สูง สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขันของเกษตรกรบนพื้นที่สูง โดยมีโครงการสำคัญประกอบด้วย

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากถั่วงอก (เส้นใย เส้นด้าย ที่มีคุณสมบัติเฉพาะ)	<ul style="list-style-type: none"> ผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะจากพื้นที่สูง และมีมาตรฐานคุณภาพ 20 รายการ
(2) การวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ข้าว ธัญพืชพันธุ์ท้องถิ่น	
(3) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของกาแฟ ชาอัสสัม และพืชเครื่องดื่ม	
(4) การวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชหรือสัตว์เศรษฐกิจ พืชท้องถิ่นของพื้นที่สูง ผึ้งและชันโรงที่มีอัตลักษณ์และมีมาตรฐานคุณภาพ	
(5) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่น	

+ แผนงานวิจัยที่ 2

การวิจัยเพื่ออนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

เป้าหมายของแผนงาน มุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อพันธุ์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านกลไกการปกป้องคุ้มครองโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องตามโมเดลเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) รวมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแหล่งอาหารชุมชน (Food Bank) และยกระดับพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้เป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่เหมาะสมกับพื้นที่ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ (Bio-based Products) ที่มีความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนและเชิงพาณิชย์ ตลอดจนการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงที่สำคัญ งานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาต้นแบบชุมชนคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Carbon) เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถรับมือจากผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เพิ่มมูลค่าของเสียและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรบนพื้นที่สูง ตามโมเดลเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชน “คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงได้อย่างยั่งยืน”

เป้าประสงค์ (Objectives) และผลลัพธ์ (Key results) ของแผนงาน

เป้าประสงค์	ผลลัพธ์
<ul style="list-style-type: none"> สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพันธุ์ และอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าบนพื้นที่สูงได้อย่างยั่งยืน 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG

ประกอบด้วยแผนงานย่อยและโครงการสำคัญ ดังนี้

แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยและพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อพันธุ์และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

มุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ นวัตกรรม และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นที่สูง ในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง ซึ่งครอบคลุมงานรักษา/เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ รวมทั้งการบรรเทาผลกระทบในสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปนเปื้อนของสารเคมีเกษตร โลหะหนัก เชื้อจุลินทรีย์จากกองขยะ น้ำเสีย สิ่งปฏิกูลสัตว์เลี้ยง และฝุ่นละอองในอากาศจากการเผาป่า/พื้นที่เกษตร

นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นวิจัยเทคโนโลยีลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเทคโนโลยีเพิ่มการกักเก็บก๊าซเรือนกระจกภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG รวมถึงต่อยอดเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ ในการยกระดับงานวิจัยและพัฒนาร่วมกับชุมชนบนฐานสังคมเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางโครงการหลวง ให้เข้าสู่มาตรฐานสากล เพื่อลดผลกระทบจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยมีงานวิจัยทั้งในระดับห้องปฏิบัติการ ทดสอบองค์ความรู้จากงานวิจัยร่วมกับเกษตรกร การทดสอบผลสำเร็จการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนแบบโครงการหลวงร่วมกับชุมชน เพื่อให้สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิสังคมแต่ละแห่งบนพื้นที่สูงอย่างกว้างขวางต่อไป ประกอบด้วยโครงการสำคัญ ดังนี้

1) การวิจัยเพื่อลดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง (ดิน น้ำ ป่าไม้ หมอกควัน ชยะ น้ำเสีย โลหะหนัก) ประกอบด้วย 4 โครงการย่อย ได้แก่

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของโครงการด้านการปรับระบบเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการเผาและหมอกควันบนพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนต้นแบบที่มีการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญบนพื้นที่สูง อย่างน้อย 5 ชุมชน องค์ความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรม สำหรับใช้ในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีความคุ้มค่าและยั่งยืน อย่างน้อย 7 รายการ
(2) การศึกษาเทคโนโลยีการฟื้นฟูคุณภาพดินบนพื้นที่สูงที่ช่วยลดก๊าซเรือนกระจกและสารพิษปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม	
(3) การวิจัยนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่สำคัญบนพื้นที่สูง	
(4) การศึกษาและพัฒนากระบวนการจัดการขยะโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง	
(5) การประเมินผลกระทบของการปรับเปลี่ยนระบบเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง	

2) การวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ประกอบด้วย 3 โครงการย่อย ได้แก่

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การวิจัยเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มการกักเก็บและลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคการเกษตรและภาคป่าไม้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Smart Agriculture)	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนต้นแบบที่มีการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถรับมือจากผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ อย่างน้อย 5 ชุมชน องค์ความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรม สำหรับใช้ในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีความคุ้มค่าและยั่งยืน อย่างน้อย 2 รายการ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการลดผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ อย่างน้อย 2 เครือข่าย
(2) การวิจัยเทคโนโลยีและกระบวนการพัฒนาด้านแบบชุมชนคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Carbon) เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถรับมือจากผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ	
(3) การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการใช้พลังงานสะอาด (Green Energy) พลังงานทดแทน (Renewable Energy) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช/สัตว์ และรักษาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง	

แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยระบบและการจัดการการปลูกพืชร่วมกับป่าไม้ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง มุ่งเน้นงานวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นธนาคารทรัพยากรชีวภาพ (Bio Bank) บนพื้นที่สูง สำหรับการใช้ประโยชน์เป็นแหล่งอาหารของชุมชน (Food Bank) และเป็นแหล่งวัตถุดิบในการพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม ผ่านกลไกการปกป้องคุ้มครองโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดการศึกษารูปแบบการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพที่เหมาะสมกับภูมิสังคมบนพื้นที่สูง ตามแนวพระราชดำริการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และแนวทางสร้างป่าสร้างรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชน “คนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน” และใช้เป็นแนวทางในการขยายผลการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพสู่พื้นที่สูงอื่นต่อไป โดยมีโครงการสำคัญ ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
<p>(1) การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพ และใช้ประโยชน์จากพืชและเห็ดท้องถิ่นของพื้นที่สูง</p> <p>(1.1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พื้นที่ฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเป็นธนาคารอาหารบนพื้นที่สูง (พืชและเห็ดท้องถิ่น)</p> <p>(1.2) การศึกษาวิธีการเกษตรกรรมและการจัดการเพื่ออนุรักษ์ และพื้นที่ฟูพืชที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์หรือมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ใกล้สูญหายทั้งในและนอกถิ่นกำเนิด (In situ and Ex situ Conservation)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ต้นแบบชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ พื้นที่ฟู และใช้ประโยชน์พืช/เห็ดท้องถิ่นบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน อย่างน้อย 5 ชุมชน องค์ความรู้/เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการพื้นที่ฟูพืชท้องถิ่นหายากที่มีคุณค่าหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจบนพื้นที่สูง อย่างน้อย 4 ชนิด
<p>(1.3) การศึกษาและพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้และความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ฐานข้อมูลออนไลน์องค์ความรู้และความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูงเชิงพื้นที่ 1 ระบบ และ/หรือโปรแกรมสำเร็จรูป (Mobile Application) 1 ระบบ
<p>(2) การศึกษาและพัฒนารูปแบบการปลูกและการจัดการป่าไม้ที่เหมาะสมกับภูมินิเวศบนพื้นที่สูงเพื่อการใช้ประโยชน์และการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม</p> <p>(2.1) การศึกษาและพัฒนาชุมชนตัวอย่างการปลูกไม้มีค่าที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง (ไม้มีค่า 58 ชนิด)</p> <p>(2.2) การศึกษาและประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ด้านความหลากหลายของพืชพรรณในระบบวนเกษตรบนพื้นที่สูง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนตัวอย่างการปลูกไม้มีค่าที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง (ชนิดไม้รูปแบบการปลูก การใช้ประโยชน์) อย่างน้อย 5 ชุมชน ข้อมูลมูลค่าและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ด้านความหลากหลายของพืชพรรณในระบบวนเกษตรบนพื้นที่สูง อย่างน้อย 3 รูปแบบ

แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง

พื้นที่สูงทางภาคเหนือของประเทศไทยเป็นแหล่งของความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ จากการสำรวจและรวบรวมความหลากหลายของพืชท้องถิ่นที่มีการใช้ประโยชน์ของชุมชนบนพื้นที่สูง พบว่ามีพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการนำมาศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อสร้างคุณค่า (Value creation) และเพิ่มมูลค่า (Value added) มากกว่า 135 ชนิด รวมทั้งพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพสำหรับนำมาเพาะปลูก (Domesticate) เป็นพืชทางเลือกเพื่อเสริมรายได้ให้กับชุมชนมากกว่า 20 ชนิด ดังนั้น แผนงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูงเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติที่มีความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการวิจัยเพื่อยกระดับพืชท้องถิ่นให้เป็นพืชเศรษฐกิจทางเลือกในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนและเชิงพาณิชย์ ภายใต้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) โดยมีโครงการสำคัญ ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การศึกษาและพัฒนากาการผลิตพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่บนพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> พืชท้องถิ่นได้รับการพัฒนากระดับเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ ในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับชุมชนบนพื้นที่สูง อย่างน้อย 5 ชนิด
(2) การศึกษาคัดเลือก และต่อยอดพืชสมุนไพรและ เห็ดท้องถิ่นบนพื้นที่สูงที่มีศักยภาพในการสร้างเศรษฐกิจ ระดับชุมชนแบบครบวงจร ¹ เช่น วัตถุประสงค์ สมุนไพรจากพืชและเห็ด เครื่องสำอาง และยาจากสมุนไพร	<ul style="list-style-type: none"> แหล่งปลูกพืชสมุนไพรบนพื้นที่สูงภายใต้มาตรฐานอาหาร ปลอดภัย อย่างน้อย 5 ชุมชน เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบ อย่างน้อย 5 ชนิดพืช ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากความหลากหลาย ทางชีวภาพและใช้ประโยชน์ด้านอื่น
(2.1) โครงการศึกษาและคัดเลือกพืชสมุนไพรบนพื้นที่สูง ที่มีศักยภาพในการสร้างเศรษฐกิจระดับชุมชน <ul style="list-style-type: none"> พันธุ์ การปลูก และการจัดการให้เป็นไปตาม มาตรฐาน GAP/อินทรีย์/มาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร วิจัยและพัฒนาสมุนไพรที่ใช้ในกลุ่มโรคที่กระทรวง สาธารณสุขให้การสนับสนุน 	
(2.2) การวิจัยและพัฒนามาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบและ ผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสมุนไพร บนพื้นที่สูง (ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอาง สีย้อมธรรมชาติ) <ul style="list-style-type: none"> เทคโนโลยีการสกัด มาตรฐานวัตถุดิบ/สารสกัด สมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> วัตถุดิบ/สารสกัด/ผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทาง ชีวภาพระดับชุมชน/เชิงพาณิชย์ ที่เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุงประสิทธิภาพจากผลิตภัณฑ์เดิม (สารสกัด จากพืช/เห็ดสมุนไพร ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร ผลิตภัณฑ์ เสริมอาหาร เวชสำอาง สีย้อมธรรมชาติ) อย่างน้อย 13 รายการ
(2.3) การศึกษาและค้นหาสารออกฤทธิ์ทางชีวภาพของ เห็ดราและพืชสมุนไพรบนพื้นที่สูง เพื่อพัฒนา ไปใช้ประโยชน์ทางเภสัชกรรมและทางการเกษตร ²	

¹ ร่วมกับสถาบันการศึกษา เครือข่ายกึ่งภาครัฐและเอกชน

² โครงการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายความร่วมมือกับศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งชาติ

แผนงานวิจัยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง และงานวิจัยเชิงนโยบาย

เป้าหมายของแผนงาน มุ่งเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมบนพื้นที่สูงด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถยกระดับเศรษฐกิจของครัวเรือน การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การประยุกต์ใช้วิทยาการปัจจุบันและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน และปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรบนพื้นที่สูง ทั้งชาย หญิง เยาวชน รายเดี่ยวและกลุ่ม ให้ได้รับโอกาส ความเสมอภาคในการเรียนรู้และการสร้างอาชีพที่มั่นคง อันจะนำไปสู่การเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนและทั่วถึง รวมทั้งการวิจัยเชิงนโยบายและการตลาดเพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน โดยมีแผนงานและโครงการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

เป้าประสงค์ (Objectives) และผลลัพธ์ (Key results) ของแผนงาน

เป้าประสงค์	ผลลัพธ์
<ul style="list-style-type: none"> สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมบนพื้นที่สูง สามารถยกระดับเศรษฐกิจของครัวเรือน ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงชีพบนพื้นที่สูงได้อย่างยั่งยืน 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงและดำรงชีพบนพื้นที่สูงได้อย่างยั่งยืน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประกอบด้วยแผนงานย่อยและโครงการสำคัญ ดังนี้

แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นที่สูง

การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวงตลอดระยะเวลากว่า 5 ทศวรรษ ได้สร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงทั้งในรูปแบบของนวัตกรรมด้านผลผลิต (Product Innovation) คือองค์ความรู้จากผลงานวิจัยด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง ระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สินค้าเกษตรที่มีคุณภาพปลอดภัย รวมทั้งการสร้างต้นแบบนวัตกรรมด้านกระบวนการ (Process Innovation) การพัฒนาที่เหมาะสมกับภูมิสังคมครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ซึ่งจะพัฒนาสู่สถาบันการเรียนรู้ที่สำคัญของประเทศและนานาชาติ ชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถเรียนรู้การพัฒนาแบบโครงการหลวงในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วด้วยวิธีการที่ผสมผสาน เช่น การเรียนรู้จากสถานที่จริง การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การวิจัยเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้ จะสนับสนุนให้ชุมชนบนพื้นที่สูงมีทักษะด้านดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีโครงการสำคัญ ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การศึกษาผลสัมฤทธิ์การพัฒนาแบบโครงการหลวงต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่โครงการหลวง	<ul style="list-style-type: none"> แหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนในพื้นที่โครงการหลวง 6 ชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้นแบบในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 9 ชุมชน
(2) การศึกษาและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมและรองรับการเปลี่ยนแปลงบนพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้ด้านสังคมที่สนับสนุนการยกระดับการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบและแหล่งเรียนรู้บนพื้นที่สูงระยะที่ 1 จำนวน 88 ชุมชน
(3) การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบและเครือข่ายการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของชุมชนบนพื้นที่สูง	

แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้นำเกษตรกรและองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในระยะทศวรรษที่ผ่านมาได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนและชุมชนนาร่อง ด้วยกระบวนการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับภูมิสังคม การพัฒนาพื้นที่สูงในระยะต่อไปที่ต้องครอบคลุมกลุ่มบ้านเป้าหมายอย่างทั่วถึง จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้นำด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มเกษตรกรที่เหมาะสมกับช่วงวัย เพศ ระดับการพัฒนาของชุมชน และชาติพันธุ์ เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นที่ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนร่วมกับ สวพส. โดยมีโครงการสำคัญ ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การศึกษาและพัฒนากระบวนการพัฒนาผู้นำเกษตรกรที่เหมาะสมกับช่วงวัยและกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนแบบโครงการหลวง	<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผู้นำเกษตรกรและกลุ่มสถาบันเกษตรกรที่เหมาะสมกับภูมิสังคมในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 10 ชาติพันธุ์ กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 5 ชาติพันธุ์
(2) การวิจัยและพัฒนาสถาบันเกษตรกรที่เหมาะสมในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	
(3) การศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง	

แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างบทบาทของกลุ่มสตรีและเด็กบนพื้นที่สูง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีและเด็กเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนที่เข้มแข็งจำเป็นต้องอาศัยบทบาทหญิงชายที่เท่าเทียม การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาแบบโครงการหลวงต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของสตรีและเด็กในศูนย์/สถานีโครงการหลวง จะทำให้เห็นถึงการพัฒนาแบบโครงการหลวงที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ แนวทางการยกระดับการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงของหญิงชายอย่างเท่าเทียมและการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านบทบาทสตรีชาติพันธุ์กับการพัฒนาบนพื้นที่สูง โดยมีโครงการสำคัญ ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การศึกษาผลสัมฤทธิ์การพัฒนาแบบโครงการหลวงต่อคุณภาพชีวิตของสตรีและเด็กในพื้นที่โครงการหลวง (การประกอบอาชีพ การศึกษา สาธารณสุข และการเข้าถึงบริการของรัฐ)	<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการยกระดับบทบาทเด็ก เยาวชน และสตรี ในพื้นที่โครงการหลวง 1 เรื่อง
(2) การศึกษาและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างบทบาทเด็ก เยาวชน และสตรีชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูงในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	

แผนงานย่อยที่ 4 การวิจัยเชิงนโยบายและการตลาดเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยส่งผลกระทบต่อในหลายมิติ ทั้งในด้านแรงงาน รูปแบบการบริโภค และสุขภาพ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรบนพื้นที่สูงครอบคลุมช่วงอายุ เพศ ลักษณะครอบครัว การย้ายถิ่น และคุณภาพของประชากร จะทำให้การกำหนดทิศทางการพัฒนาของ สวพส. มีความเหมาะสมกับกลุ่มประชากรบนพื้นที่สูงที่หลากหลายกว่า 10 ชาติพันธุ์ จำนวนเกือบ 1 ล้านคน รวมถึงการขับเคลื่อนการบูรณาการแผนงานด้านการพัฒนาพื้นที่สูงของหน่วยต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายของการอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูง รวมถึงงานวิจัยด้านการตลาดสมัยใหม่ของสินค้าเกษตรที่สำคัญและสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน โดยมีโครงการสำคัญ ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและผลกระทบต่อการค้าของชุมชนบนพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> • ฐานข้อมูลโครงสร้างประชากรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 44 แห่ง • ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง 3 เรื่อง • องค์ความรู้ด้านระบบตลาดสมัยใหม่สำหรับพื้นที่สูง 3 เรื่อง
(2) การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ต่อการค้าของชุมชนบนพื้นที่สูง	
(3) การศึกษาการตลาดสมัยใหม่และการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรที่สำคัญบนพื้นที่สูง (3.1) การศึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อรองรับการตลาดของพื้นที่สูง (3.2) การวิจัยสถานการณ์ แนวโน้มของการตลาดของผลผลิตการเกษตรบนพื้นที่สูง และโอกาสความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม (3.3) การศึกษาการแปรรูปผลผลิตขั้นปฐมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและการส่งต่อไปสู่อุตสาหกรรมชีววัตถุ	

แผนงานที่ 4

การพัฒนานักวิจัยและการบริหารงานวิจัย

เป้าหมายของแผนงาน เป็นแผนงานสนับสนุนงานวิจัยและขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง เชื่อมโยงเครือข่ายที่เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยมุ่งเน้นสนับสนุนศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรโครงการหลวง “ชนกาธิเบศรดำริ” ในการสืบสาน รักษา และต่อยอดพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง โดยการร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวงในการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาระบบงานวิจัย ฐานข้อมูลงานวิจัย ห้องปฏิบัติการวิจัย และเครื่องมืออุปกรณ์ที่มาตราฐาน รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านงานวิจัยให้เป็นผู้มืออาชีพ

เป้าประสงค์ (Objectives) และผลลัพธ์ (Key results) ของแผนงาน

เป้าประสงค์	ผลลัพธ์
<ul style="list-style-type: none"> สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวงและยกระดับการพัฒนาพื้นที่สูงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความอยู่ดีมีสุขและสอดคล้องกับบริบทภูมิสังคม พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ศักยภาพนักวิจัย และระบบนิเวศวิจัยเพื่อเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง 	<ul style="list-style-type: none"> การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา สร้างโอกาสในการพัฒนาพื้นที่สูง ขีดความสามารถและมาตรฐานด้านการวิจัยบนพื้นที่สูงเพิ่มขึ้น

แผนงานนี้เป็นแผนงานสนับสนุนงานวิจัย เน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบงานวิจัย โดยบุคลากรด้านการวิจัยได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นผู้มืออาชีพ สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีบนพื้นที่สูงกับหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ ตลอดจนการบริหารจัดการองค์ความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาจากงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง โดยมีแผนงานและกิจกรรมสำคัญ ดังนี้

แผนงานย่อยที่ 1 การพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย

เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง สวพส. จำเป็นต้องพัฒนานักวิจัยให้มีขีดความสามารถสูงและมีความเชี่ยวชาญสอดคล้องกับภารกิจ โดยเฉพาะในสาขาที่จำเป็น โดยการประเมินสมรรถนะ จัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีศักยภาพสูง และบูรณาการงานร่วมกับงานพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง มหาวิทยาลัย หน่วยงานอื่น รวมทั้งการจัดหาบุคลากรเฉพาะสาขาเพิ่มใหม่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ มีมาตรฐานด้านการวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัยบนพื้นที่สูง รวมถึงการพัฒนาเกษตรกรผู้นำในพื้นที่ให้สามารถดำเนินงานวิจัยและพัฒนาที่ช่วยขับเคลื่อนงานของ สวพส. ในการขยายองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้บนพื้นที่สูง อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรวิจัยให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นผู้มืออาชีพมากขึ้น โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม ภายใต้แผนงาน ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การยกระดับความสามารถและความเชี่ยวชาญของนักวิจัย เสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยให้พร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล	<ul style="list-style-type: none"> ร้อยละ 90 ของบุคลากรด้านการวิจัยได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นผู้มืออาชีพ พร้อมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลตามแผนพัฒนาบุคลากร
(2) การสนับสนุนเกษตรกรผู้นำ เกษตรกรมืออาชีพ เกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เป็นนักวิจัยท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ร้อยละ 10 ของจำนวนเกษตรกรผู้นำ เยาวชน หรือกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนา สามารถดำเนินการวิจัยช่วยขับเคลื่อนงานวิจัย และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ (ร้อยละ 10 ต่อปี)

แผนงานย่อยที่ 2 การขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และการคุ้มครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา

มุ่งสนับสนุนการนำผลงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ เทคโนโลยี พันธุ์พืชและสัตว์ ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและสร้างโอกาสให้กับชุมชนบนพื้นที่สูงได้อย่างเป็นรูปธรรมและกว้างขวาง ตลอดจนเป็นที่รู้จักในระดับประเทศและนานาชาติ รวมถึงการติดตาม ประเมินผลกระทบของงานวิจัยที่นำไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรหรือส่งต่อเจ้าหน้าที่เพื่อสะท้อนถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนจากการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีจากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ รวมถึงสนับสนุนการคุ้มครองผลผลิตจากงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 7 ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2552 วรรคหนึ่ง คือ ดำเนินการให้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาพื้นที่สูงได้อย่างเป็นรูปธรรมและประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้จากผลงานวิจัยถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขปัญหาการพัฒนาพื้นที่สูงได้ตรงประเด็น ร้อยละ 50 ของจำนวนโครงการวิจัยต่อปี การยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในผลงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 10 รายการต่อปี
(2) การสนับสนุนการคุ้มครองและใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาจากผลผลิตจากงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบนพื้นที่สูง ตามวัตถุประสงค์ข้อ 7 ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	

แผนงานย่อยที่ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

มุ่งการสร้างเครือข่ายการวิจัยและพัฒนากับหน่วยงานทั้งในระดับชาติและนานาชาติผ่านโครงการความร่วมมือทั้งด้านการวิจัยและพัฒนาด้านเกษตร อาชีพ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสังคม ด้านบุคลากร ฐานข้อมูลงานวิจัยและพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ Platform ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรโครงการหลวง “ศูนย์วิจัยชนกาธิเบศรดำริ” ให้เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง โดยมีกิจกรรมสำคัญ ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความร่วมมือทางวิชาการ/เครือข่ายการวิจัยและพัฒนาร่วมกับหน่วยงาน	<ul style="list-style-type: none"> เครือข่ายร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างชัดเจน ทั้งความร่วมมือระดับในประเทศ ระดับต่างประเทศ และภาคเอกชน/อุตสาหกรรม ไม่น้อยกว่า 10 เครือข่าย

แผนงานย่อยที่ 4 การพัฒนาฐานข้อมูล แหล่งเรียนรู้ และปัจจัยพื้นฐาน

มุ่งพัฒนาฐานข้อมูลงานวิจัยบนพื้นที่สูงในรูปแบบดิจิทัล เพื่อรองรับการเชื่อมโยงและเปลี่ยนเครือข่ายข้อมูลบนพื้นที่สูง และสนับสนุนศูนย์บริการข้อมูลการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมบนพื้นที่สูงในระดับพื้นที่ (Highland Area Data Innovation Technology Service Center: HAIC) ตรงตามความต้องการของผู้ที่สนใจ สามารถเข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว และเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยให้กับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาความพร้อมของห้องปฏิบัติการวิจัยและเครื่องมืออุปกรณ์ที่มีมาตรฐานเพื่อยกระดับมาตรฐานการวิจัยและรองรับงานวิจัย และเพื่อเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรโครงการหลวง “ศูนย์วิจัยชนกาธิเบศรดำริ” ให้เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง ตลอดจนการเตรียมศูนย์ปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ผลจากงานวิจัยและการพัฒนาพื้นที่สูงให้กับกลุ่มในพื้นที่และกลุ่มบ้านเครือข่ายได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด
(1) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> • ฐานข้อมูลงานวิจัย ฐานข้อมูลองค์ความรู้จากงานวิจัยในรูปแบบดิจิทัลที่ตรงตามความต้องการ เข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว และเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยให้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1 ฐานข้อมูล • ห้องปฏิบัติการและเครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัยตามมาตรฐานการวิจัย เพื่อรองรับงานวิจัย จำนวน 1 แห่ง • ศูนย์ปฏิบัติการด้านการวิจัยในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้งานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จำนวน 5 แห่ง
(2) การพัฒนาปัจจัยและโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยเพื่อสนับสนุน “ศูนย์วิจัยชนกาธิเบศรดำริ” ให้เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง	

4.2 ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับในระยะ 5 ปี

ผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับในระยะ 5 ปี ประกอบด้วย

ผลสำเร็จเชิงปริมาณ

ด้านเศรษฐกิจ

- 1) ชุดความรู้/นวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตและมูลค่าของผลิตผลเกษตรบนพื้นที่สูง 57 เรื่อง
- 2) พันธุ์พืช-สัตว์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ และสามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง 41 พันธุ์
- 3) ชีวภัณฑ์เกษตรสำหรับป้องกันกำจัดศัตรูพืช 7 รายการ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 1) องค์ความรู้/นวัตกรรมในการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศบนพื้นที่สูง 8 เรื่อง
- 2) ชุมชนตัวอย่างที่มีการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญบนพื้นที่สูง 10 ชุมชน
- 3) ชุมชนตัวอย่างด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่น/ปลูกไม้มีค่า 10 ชุมชน
- 4) พืชท้องถิ่น อย่างน้อย 5 ชนิด ยกเว้นเป็นพืชเศรษฐกิจทางเลือก
- 5) ผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากงานวิจัยที่ส่งมอบให้มูลนิธิโครงการหลวงหรือนำไปใช้ประโยชน์ระดับชุมชนและเชิงพาณิชย์ อย่างน้อย 13 รายการ (ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เติบโตอาหาร เวชสำอาง เครื่องใช้ในครัวเรือน สีย้อมธรรมชาติ)
- 6) ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง 1 ระบบ

ด้านสังคมและชุมชน

- 1) องค์ความรู้ด้านสังคมที่สนับสนุนการยกระดับการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบและแหล่งเรียนรู้บนพื้นที่สูง จำนวน 88 ชุมชน
- 2) นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง 10 ชาติพันธุ์
- 3) ฐานข้อมูลโครงสร้างประชากรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 33 แห่ง
- 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง 3 เรื่อง

ด้านการพัฒนานักวิจัยและการบริหารงานวิจัย

- 1) ร้อยละ 90 ของบุคลากรด้านการวิจัยได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นมืออาชีพ พร้อมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลตามแผนพัฒนาบุคลากร
- 2) ร้อยละ 10 ของจำนวนเกษตรกรผู้นำ เยาวชน หรือกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนา สามารถดำเนินการวิจัยช่วยขับเคลื่อนงานวิจัย และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ (ร้อยละ 10 ต่อปี)
- 3) องค์ความรู้จากผลงานวิจัยถูกนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 50 ของจำนวนโครงการวิจัยต่อปี โดยมีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากผลงานวิจัยที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อสะท้อนถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนจากการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีจากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
- 4) การยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในผลงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 10 รายการต่อปี
- 5) เครือข่ายร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างชัดเจน แบ่งเป็นความร่วมมือระดับในประเทศ ต่างประเทศ และภาคเอกชน/ภาคอุตสาหกรรม ไม่น้อยกว่า 10 เครือข่าย
- 6) ฐานข้อมูลงานวิจัย ฐานข้อมูลองค์ความรู้จากงานวิจัยในรูปแบบดิจิทัลที่ตรงตามความต้องการ เข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว และเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยให้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1 ฐานข้อมูล
- 7) ห้องปฏิบัติการและเครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัยตามมาตรฐานการวิจัยเพื่อรองรับงานวิจัย จำนวน 1 แห่ง และมีศูนย์ปฏิบัติการด้านการวิจัยในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้งานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จำนวน 5 แห่ง

ผลสำเร็จเชิงคุณภาพ

- 1) เกิดความมั่นคงด้านอาหาร คราวเรือนมีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภค มีคุณค่าทางโภชนาการ และลดรายจ่ายครัวเรือน จากการพัฒนาพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตข้าวและธัญพืชท้องถิ่น
- 2) รายได้เพิ่มขึ้นจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เกิดความมั่นคงด้านอาชีพภายใต้การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จากพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลผลิตสูง มีคุณภาพดี ได้แก่ พันธุ์ข้าว ธัญพืช พืชตระกูลถั่วท้องถิ่น พันธุ์กัญชงที่ปรับตัวได้ดีบนพื้นที่สูง กาแฟ ไม้ผล พืชผักที่ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เดิม หรือการใช้เทคโนโลยีการผลิตเทคโนโลยีดิจิทัลในการปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ เช่น พริกหวาน เมล่อน
- 3) ลดการสูญเสียผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต โลจิสติกส์ เช่น องค์ความรู้จากการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผัก ระบบตลาดสมัยใหม่
- 4) ผลผลิตเกษตรมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ได้แก่ ผลผลิตภัณฑ์กาแฟ ชาอัสสัม กัญชง ผลผลิตภัณฑ์จากข้าวท้องถิ่น ธัญพืชที่มีคุณค่าทางโภชนาการ
- 5) พืชท้องถิ่นบนพื้นที่สูงได้รับการฟื้นฟู ต่อยอด ใช้ประโยชน์ และเพิ่มมูลค่าเป็นพืชเศรษฐกิจสร้างรายได้
- 6) สิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไข ฟื้นฟู ได้แก่ การฟื้นฟูคุณภาพดิน กิจกรรมที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ลดก๊าซเรือนกระจกและสารพิษปนเปื้อน การจัดการขยะ น้ำเสีย ที่ขับเคลื่อนด้วยชุมชน
- 7) ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความเข้มแข็ง เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ผู้นำเกษตรกรกลุ่มสถาบันเกษตรกรได้รับการพัฒนา ตลอดจนบทบาทสตรี เยาวชน ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นที่สูง

บทที่ **5**

การบริหารจัดการ และสนับสนุนงานวิจัย

บทที่ +

การบริหารจัดการ และสนับสนุนงานวิจัย

+ 5.1 การจัดทำงบประมาณ

- 1) งบประมาณจากกองทุน สกสว. แหล่งทุน หรือกองทุนวิจัยอื่นๆ
- 2) การทำความเข้าใจร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย (หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน)
- 3) งบประมาณของจังหวัด/ภาค ที่ให้ทุนแก่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานต่างๆ ในการวิจัยและพัฒนา (R & D) เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเสริมศักยภาพของพื้นที่ หรือเป็นประเด็นที่พื้นที่ให้ความสนใจ มุ่งเป้าในการพัฒนา
- 4) การสร้างแพลตฟอร์ม (Platform) งานวิจัย เพื่อระดมทุนจากภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหาสำคัญ

+ 5.2 กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัย

เพื่อให้การนำแผนปฏิบัติการงานวิจัยของ สวพส. ไปสู่การปฏิบัติ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินเป็นระยะ เพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงจึงได้กำหนดวิธีการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการงานวิจัย ไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

- 1) เมื่อคณะกรรมการสถาบันเห็นชอบแผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
- 2) ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจในแผนปฏิบัติการวิจัยกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนหน่วยงานหรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) นักวิชาการ/นักวิจัย จัดทำรอบการดำเนินงานวิจัยให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการวิจัย โดยพิจารณาจากปัญหาและความต้องการของชุมชนในพื้นที่ และการประชุมหารือร่วมกับบุคลากรของมูลนิธิโครงการหลวง รวมทั้งนักพัฒนาทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลางของ สวพส.
- 4) นักวิจัยจัดทำรอบการวิจัยที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาหรือโอกาสในการพัฒนาของพื้นที่ จัดทำคำขอตั้งงบประมาณและแผนปฏิบัติงานวิจัยประจำปี ผ่านผู้อำนวยการสำนักวิจัย รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนา และคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเพื่อให้ความเห็นชอบ ตามลำดับ
- 5) การประชุมร่วมระหว่างนักวิจัยและนักพัฒนารวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง เพื่อทบทวนและสรุปผลงานวิจัย ตลอดจนการส่งต่อผลงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

5.3 การกำกับ ติดตาม และประเมินผล

1) การกำกับและติดตาม โดยอาศัยกลไกของคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาในการกำกับและติดตาม เพื่อให้ข้อเสนอแนะ รวมทั้งการทบทวนแผนปฏิบัติการวิจัยหลังจากที่ได้มีการดำเนินการไปแล้วประมาณ 2–3 ปี โดยอาจจะมีการประเมินหรือใช้ผลจากการกำกับและติดตาม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

2) การประเมินผลโดยผู้ประเมินอิสระ การประเมินผลของแผนปฏิบัติการงานวิจัยจะต้องดำเนินการโดยที่ปรึกษา ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่มีผลงานด้านการประเมินผลของหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ประจักษ์ เพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการงานวิจัย ในปี พ.ศ. 2570 เพื่อนำผลการประเมินผลมาปรับปรุงทบทวนแผนปฏิบัติการงานวิจัยและเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนปฏิบัติการงานวิจัยในระยะต่อไป

5.4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของแผนปฏิบัติการงานวิจัย

ประกอบด้วย

1) งบประมาณด้านงานวิจัยที่ สวพส. ได้รับในแต่ละปี ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานวิจัยของ สวพส. รวมทั้งมีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

2) ภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติ เนื่องจากบนพื้นที่สูงมีความเสี่ยงเกี่ยวกับภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สามารถส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานได้

3) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

4) การพัฒนาขีดความสามารถของนักวิจัย การสร้างการยอมรับ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือด้านงานวิจัยกับหน่วยงานหรือภาคเครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศ

HRDI

Highland Research and Development Institute
(Public Organization)

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1 ตัวชี้วัดรายปี ตามแผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

แผนงานวิจัย/แผนงานย่อย	ค่าตัวชี้วัด					
	ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)					
	2566	2567	2568	2569	2570	
แผนงานวิจัยที่ 1 การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง						
แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณภาพของผลิตภัณฑ์สูง						
<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้/นวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตและมูลค่าของผลิตภัณฑ์เกษตร องค์ความรู้ด้านระบบตลาดสมัยใหม่สำหรับพื้นที่สูง ชีวภัณฑ์เกษตรสำหรับป้องกันกำจัดศัตรูพืช ต้นแบบการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบเกษตรอัจฉริยะบนพื้นที่สูง 	12	9	10	12	9	52 เรื่อง
<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่พืชพันธุ์สัตว์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ ปรับตัวได้ดีกับสิ่งแวดล้อมของพื้นที่สูง 	1		-	1	-	2 เรื่อง
<ul style="list-style-type: none"> ต้นแบบการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบเกษตรอัจฉริยะบนพื้นที่สูง 	2	1	2	-	2	7 ชนิด
<ul style="list-style-type: none"> ต้นแบบการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบเกษตรอัจฉริยะบนพื้นที่สูง 	1		2	-	-	3 เรื่อง
แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยพืชและปศุสัตว์/สัตว์เศรษฐกิจและปศุสัตว์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง						
<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่พืชพันธุ์สัตว์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ ปรับตัวได้ดีกับสิ่งแวดล้อมของพื้นที่สูง 	12	10	6	7	6	41 พันธุ์
แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของเศรษฐกิจสัตว์ปศุสัตว์เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น						
<ul style="list-style-type: none"> ผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะจากพื้นที่สูง 	6	4	3	4	3	20 รายการ
แผนงานวิจัยที่ 2 การวิจัยการใช้ประโยชน์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง						
แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยและพัฒนาบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง						
<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนต้นแบบที่มีการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญบนพื้นที่สูง/หรือเตรียมความพร้อมให้สามารถรับมือจากผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ 	2	3	1	1	3	10 ชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรม สำหรับใช้ในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีคุณค่าและยั่งยืน 	2	1	1	2	2	8 รายการ
แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยระบบและการจัดการการปลูกพืชร่วมกับไม้ที่เกาะกับสภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง						
<ul style="list-style-type: none"> ต้นแบบชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านการจัดการเพื่ออนุรักษ์พื้นที่สูง และใช้ประโยชน์พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน 	2	2	1	-	-	5 ชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้/เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นหายากที่มีคุณค่าหรือคุณค่าทางเศรษฐกิจบนพื้นที่สูง 	2	2	-	-	-	4 ชนิด
<ul style="list-style-type: none"> ฐานข้อมูลออนไลน์องค์ความรู้และความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูงเชิงพื้นที่ และ/หรือโปรแกรมสำเร็จรูป (Mobile Application) 	1	-	-	-	-	1 ระบบ

แผนงานวิจัย/แผนงานย่อย	ค่าตัวชี้วัด					SOU
	ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)					
	2566	2567	2568	2569	2570	
<ul style="list-style-type: none"> • ชุมชนตัวอย่างการปลูกไม้มีค่าที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง (ชนิดไม้ รูปแบบการปลูก การใช้ประโยชน์) • ข้อมูลมูลค่าและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อครัวเรือนในระบบวนเกษตรบนพื้นที่สูง 	1	1	1	1	1	5 ชุมชน 3 รูปแบบ
แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง						
<ul style="list-style-type: none"> • พืชท้องถิ่นได้รับการพัฒนาเกรดเป็นพืชเศรษฐกิจทางเลือกที่เหมาะสมกับชุมชนบนพื้นที่สูง • แหล่งปลูกพืชสมุนไพรบนพื้นที่สูงภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย อย่างน้อย 5 ชุมชน เพื่อเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทางชีวภาพและใช้ประโยชน์ด้านอื่น • ผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทางชีวภาพระดับชุมชน/เชิงพาณิชย์ ที่เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุงประสิทธิภาพผลิตภัณฑ์เดิม • ข้อมูลตลาดออกฤทธิ์ทางชีวภาพจากเห็ด/พืชสมุนไพรบนพื้นที่สูง สำหรับใช้ประโยชน์ทางเภสัชกรรมหรือด้านเภสัช 	1	2	2	-	-	5 ชนิด 5 ชุมชน/ ชนิดพืช 13 รายการ
แผนงานวิจัยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง และงานวิจัยเชิงนโยบาย						
แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นที่สูง						
<ul style="list-style-type: none"> • แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงอย่างยั่งยืนในพื้นที่โครงการหลวง • ชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้นแบบในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง • องค์ความรู้ด้านสังคมที่สนับสนุนการยกระดับการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบและแหล่งเรียนรู้บนพื้นที่สูงระยะที่ 1 	1	-	3	2	-	6 ชุมชน 9 ชุมชน 88 ชุมชน
แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้นำเกษตรกรและองค์กรชุมชนเพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน						
<ul style="list-style-type: none"> • องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผู้นำเกษตรกรและกลุ่มสถาบันเกษตรกรที่เหมาะสมกับภูมิสังคมในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง • กระบวนการฝึกอบรมวิทยากรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง 	5	-	-	5	-	10 ชาติพันธุ์ 5 ชาติพันธุ์
แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างบทบาทของเกษตรกรและเด็กบนพื้นที่สูง						
<ul style="list-style-type: none"> • องค์ความรู้เพื่อสนับสนุนการยกระดับบทบาทเด็ก เยาวชน และสตรีในพื้นที่โครงการหลวง 	1	2	1	1	-	5 ชาติพันธุ์
แผนงานย่อยที่ 4 การวิจัยเชิงนโยบายและการตลาดเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน						
<ul style="list-style-type: none"> • ฐานข้อมูลโครงสร้างประชากรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 	19	14	-	-	-	33 แห่ง

แผนงานวิจัย/แผนงานย่อย	ค่าตัวชี้วัด					รวม
	ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)					
	2566	2567	2568	2569	2570	
<ul style="list-style-type: none"> ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง องค์ความรู้ด้านระบบตลาดสมัยใหม่สำหรับพื้นที่สูง 	-	-	2	-	1	3 เรื่อง
<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้ด้านระบบตลาดสมัยใหม่สำหรับพื้นที่สูง 	1	-	1	-	1	3 เรื่อง
แผนงานที่ 4 การพัฒนาวิจัยและการบริหารงานวิจัย						
แผนงานย่อยที่ 1 การพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย						
<ul style="list-style-type: none"> บุคลากรด้านการศึกษาวิจัยได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นมืออาชีพและพร้อมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลตามแผนพัฒนาบุคลากร (ร้อยละของบุคลากรด้านวิจัยตามแผนพัฒนาบุคลากรต่อปี) เกษตรกรผู้นำ เยาวชน หรือกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาให้สามารถพัฒนาให้สามารถดำเนินกิจการวิจัย ชำนาญกับเทคโนโลยีงานวิจัย และปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ (ร้อยละของจำนวนเกษตรกรต่อปี) 	90	90	90	90	90	ร้อยละ 90
<ul style="list-style-type: none"> เกษตรกรผู้นำ เยาวชน หรือกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาให้สามารถพัฒนาให้สามารถดำเนินกิจการวิจัย ชำนาญกับเทคโนโลยีงานวิจัย และปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ (ร้อยละของจำนวนเกษตรกรต่อปี) 	10	10	10	10	10	ร้อยละ 10
แผนงานย่อยที่ 2 การขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และการคุ้มครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา						
<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้จากผลงานวิจัยที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละของจำนวนโครงการวิจัยต่อปี) จำนวนผลงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา(จำนวนรายการต่อปี) 	50	50	50	50	50	ร้อยละ 50
<ul style="list-style-type: none"> จำนวนผลงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา(จำนวนรายการต่อปี) 	10	10	10	10	10	ไม่น้อยกว่า 50 รายการ
แผนงานย่อยที่ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง						
<ul style="list-style-type: none"> จำนวนโครงการวิจัย/เครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงกับหน่วยงานทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ (จำนวนเครือข่ายต่อปี) 	2	2	2	2	2	ไม่น้อยกว่า 10 เครือข่าย
แผนงานย่อยที่ 4 การพัฒนาฐานข้อมูล แหล่งเรียนรู้และปัจจัยพื้นฐาน						
<ul style="list-style-type: none"> ฐานข้อมูลงานวิจัยในรูปแบบดิจิทัลที่เชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย ศูนย์ปฏิบัติการด้านการศึกษาวิจัย 	-	-	-	-	1	1 ฐานข้อมูล
<ul style="list-style-type: none"> ศูนย์ปฏิบัติการด้านการศึกษาวิจัย 	2	-	-	-	3	5 แห่ง

ภาคผนวกที่ 2 กรอบงบประมาณแผนปฏิบัติการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

	ค่าตัวชี้วัด					
	ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)					
	2566	2567	2568	2569		
				2570	รวม	
แผนงานวิจัยที่ 1 การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง						
แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบนพื้นที่สูง	21,900,000	22,800,000	24,200,000	26,500,000	28,200,000	123,600,000
แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยชนิดและพันธุ์พืช/สัตว์เศรษฐกิจและพันธุ์ท้องถิ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง	8,600,000	8,500,000	9,400,000	10,500,000	12,100,000	49,100,000
แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของแต่ละกลุ่มสังคมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น	3,700,000	3,500,000	3,700,000	3,800,000	4,100,000	18,800,000
รวม	34,200,000	34,800,000	37,300,000	40,800,000	44,400,000	191,500,000
แผนงานวิจัยที่ 2 การวิจัยการใช้ประโยชน์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง						
แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยและบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมพื้นที่สูง	9,000,000	12,100,000	11,950,000	10,450,000	11,900,000	55,400,000
แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยระบบและการจัดการการปลูกพืชร่วมกับป่าไม้ที่เหมาะสมกับ สภาพภูมิสังคมบนพื้นที่สูง	6,500,000	7,000,000	6,500,000	5,500,000	5,500,000	31,000,000
แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง	10,300,000	10,300,000	10,400,000	10,500,000	10,700,000	52,200,000
รวม	25,800,000	29,400,000	28,850,000	26,450,000	28,100,000	138,600,000
แผนงานวิจัยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของชุมชนบนพื้นที่สูง และงานวิจัยเชิงนโยบาย						
แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นที่สูง	2,000,000	1,800,000	2,500,000	2,000,000	-	8,300,000
แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้นำเกษตรกรและองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน	1,900,000	1,700,000	2,000,000	2,000,000	-	7,600,000
แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างบทบาทของ กลุ่มสตรีและเด็กบนพื้นที่สูง	1,900,000	1,800,000	2,000,000	1,500,000	1,500,000	8,700,000
แผนงานย่อยที่ 4 การวิจัยเชิงนโยบายและการตลาดเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	1,800,000	2,000,000	1,500,000	-	1,500,000	6,800,000
รวม	7,600,000	7,300,000	8,000,000	5,500,000	3,000,000	31,400,000

แผนงานวิจัย/แผนงานย่อย	ค่าตัวชี้วัด					
	ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)					
	2566	2567	2568	2569	2570	
แผนงานที่ 4 การพัฒนาวิจัยและการบริหารงานวิจัย						
แผนงานย่อยที่ 1 การพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย	500,000	500,000	700,000	700,000	700,000	3,100,000
แผนงานย่อยที่ 2 การขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และการคุ้มครองและใช้ประโยชน์ จากทรัพย์สินทางปัญญา	2,500,000	2,500,000	2,900,000	2,900,000	2,900,000	13,700,000
แผนงานย่อยที่ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	500,000	500,000	500,000	600,000	600,000	2,700,000
แผนงานย่อยที่ 4 การพัฒนาฐานข้อมูล แหล่งเรียนรู้ และบัณฑิตพื้นฐาน	2,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	3,000,000	8,000,000
รวม	5,500,000	4,500,000	5,100,000	5,200,000	7,200,000	27,500,000
รวมทุกแผน	73,100,000	76,000,000	79,250,000	77,950,000	82,700,000	389,000,000

ภาคผนวกที่ 3

การเปรียบเทียบแผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 8 ปี พ.ศ. 2563–2570 (ฉบับเดิม) กับแผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566–2570 (ฉบับปรับปรุง) และความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)	งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (2566–2570)	
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด					
ด้านเศรษฐกิจ งานวิจัยเพื่อ สร้างอาชีพของชุมชน บนพื้นที่สูง มุ่งเน้นงานวิจัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตพืชอาหาร หลักและพืชเศรษฐกิจ ในการสร้างความมั่นคง ด้านอาหารและ ด้านอาชีพ โดยเน้น การพัฒนาพันธุ์ พืชท้องถิ่น และพืช/ สัตว์เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิต ตลอดโซ่อุปทาน ที่เหมาะสมสำหรับ พื้นที่สูง เพื่อเพิ่ม ผลผลิตและลดต้นทุน การผลิต ได้แก่ ข้าวพันธุ์ท้องถิ่น กับพืช ธัญพืช พืชตระกูลถั่ว กาแฟอราบิก้า พืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก ปลูกสัตว์	1) การศึกษาระบบ การผลิตพืชเพื่อ เพิ่มมูลค่าและคุณค่า ที่เหมาะสมกับสภาพ แวดล้อมบนพื้นที่สูง	องค์ความรู้/นวัตกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตและมูลค่า ของผลิตผลเกษตรบน พื้นที่สูง 86 เรื่อง	การวิจัยและพัฒนา การผลิตพืชและ สัตว์เศรษฐกิจเพื่อสร้าง ความมั่นคงด้านอาชีพ และเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง 52 เรื่อง	องค์ความรู้/นวัตกรรมเพื่อ เพิ่มผลผลิตและมูลค่าของ ผลิตผลเกษตรบนพื้นที่สูง ภายใต้ระบบการผลิต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 52 เรื่อง	219,500,000	ยกราศาสตร์ที่ 2 วิจัยและ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม บนพื้นที่สูง แผนงานที่ 1 การวิจัยและ พัฒนาด้านเศรษฐกิจและ สังคมตามแผนปฏิบัติการ โครงการหลวง และแผนปฏิบัติ การพัฒนาพื้นที่สูง แบบโครงการหลวง	516,250,000	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)	
	2) การศึกษาการประยุกต์ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Smart farming) เพื่อพัฒนาระบบเกษตร ที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง	ระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจ บนพื้นที่สูงโดยใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล 4 เรื่อง	การวิจัยและประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเกษตรอัจฉริยะ (Smart farming) เกษตรแบบประณีต ในพื้นที่เศรษฐกิจ ที่สำคัญของพื้นที่สูง	การวิจัยและประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเกษตรอัจฉริยะ (Smart farming) เกษตรแบบประณีต ในพื้นที่สูง	ต้นแบบการปลูกพืช เศรษฐกิจแบบเกษตร อัจฉริยะบน พื้นที่สูง 3 เรื่อง	151,600,000	1) การวิจัยและพัฒนา การผลิตพืชและ สัตว์เศรษฐกิจเพื่อสร้าง ความมั่นคงด้านอาชีพ และเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง 52 เรื่อง		แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง
	3) การศึกษาระบบ โลจิสติกส์ และการตลาด สมัยใหม่ของสินค้า เกษตรที่สำคัญบนพื้นที่สูง	ข้อมูลด้านระบบ โลจิสติกส์ และการตลาด สมัยใหม่ของสินค้าเกษตร ที่สำคัญบนพื้นที่สูง 4 เรื่อง	การศึกษาระบบ โลจิสติกส์ และการตลาด สมัยใหม่ที่สอดคล้อง กับพื้นที่สูง	การศึกษาระบบ โลจิสติกส์ และการตลาด สมัยใหม่ที่สอดคล้อง กับพื้นที่สูง	องค์ความรู้ด้านระบบตลาด สมัยใหม่สำหรับพื้นที่สูง 2 เรื่อง		การวิจัยและพัฒนาระบบการเกษตร บนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม		แผนงานที่ 1 การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	4) การวิจัยและพัฒนา ชีวภัณฑ์และ สารทดแทนสารเคมี เกษตรเพื่อ การเพาะปลูกที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม	ชีวภัณฑ์และสารทดแทน สารเคมีเกษตร 14 รายการ	405,222,000	4) การวิจัยและพัฒนา ชีวภัณฑ์และ สารทดแทนสารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช ป้องกันกำจัดศัตรูพืช	ชีวภัณฑ์เกษตร 7 รายการ เพื่อลดการใช้สารเคมีป้องกัน กำจัดศัตรูพืชที่เป็นอันตราย อย่างน้อย 7 ชนิด กับพืชผัก และไม่ผลเศรษฐกิจสำคัญ ของพื้นที่สูง 3 ชนิด	516,250,000	พันธุ์พืชท้องถิ่น พืชทาง เลือกใหม่ที่มีคุณภาพ มีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น มีคุณค่าทางโภชนาการสูง สามารถปรับตัวในสภาพ แวดล้อมพื้นที่สูง) • วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมการเกษตร ประณีต เกษตรแม่นยำ ภายใต้ระบบเกษตร คุณภาพที่มีมาตรฐาน ภายใต้ระบบการผลิต ที่ยั่งยืน • วิจัยการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อ การเกษตร ไลจิสติกส์ และการตลาดที่เหมาะสม กับบริบทของพื้นที่สูง • วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีเอกลักษณ์และมูลค่าเพิ่ม จากสินค้าเกษตร พืชท้องถิ่น และความหลากหลาย ทางชีวภาพ
			60,650,000	แผนงานย่อยที่ 2 การปรับปรุงพันธุ์พืช/สัตว์เศรษฐกิจ และรองรับการเปลี่ยนแปลง	การปรับปรุง/รวบรวม และคัดเลือกพันธุ์กัญชง พันธุ์ข้าวท้องถิ่น รัญพืช ท้องถิ่น พันธุ์พืชเศรษฐกิจ สำคัญของพื้นที่สูง	49,100,000	
				แผนงานที่ 2 การปรับปรุงพันธุ์พืช/สัตว์ที่มีคุณภาพดี และรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ	การปรับปรุง/รวบรวมและ คัดเลือก พันธุ์กัญชง พันธุ์ข้าวท้องถิ่น พันธุ์พืช เศรษฐกิจสำคัญของ พื้นที่สูง (กาแฟ ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอก)		

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และ ห่วงโซ่มูลค่าผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง	ผลิตภัณฑ์เกษตรที่มี อัตลักษณ์จากพื้นที่สูง 36 รายการ	405,222,000 17,200,000	การวิจัยผลิตภัณฑ์ จากเส้นใย เส้นด้าย/ ผลิตภัณฑ์จากข้าว และ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทาง โภชนาการสูง ผลิตภัณฑ์ จากกากกาแฟและชา คุณภาพที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะ และผลิตภัณฑ์ จากพืชผัก (มันเทศญี่ปุ่น พริกทะเลทราย) ผลิตภัณฑ์ จากผึ้ง ชานโรง และ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก ปลาคาร์พที่มีเอกลักษณ์ บนพื้นที่สูง	ผลิตภัณฑ์เกษตร ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ จากพื้นที่สูง และมีมาตรฐาน คุณภาพ 20 รายการ	516,250,000	ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบ โลจิสติกส์และการตลาด ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ทันสมัย แผนงานที่ 1 ปรับปรุงตลาด ของผลิตภัณฑ์และสินค้า บนพื้นที่สูง
				การวิจัยผลิตภัณฑ์ จากเส้นใย เส้นด้าย/ ผลิตภัณฑ์จากข้าว และผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า ทางโภชนาการสูง ผลิตภัณฑ์จากกาแฟ อาราบิก้าและชาคุณภาพ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และผลิตภัณฑ์จากพืชผัก และผลิตภัณฑ์จากผึ้งชันโรง เป็นต้น			<ul style="list-style-type: none"> ศึกษาระบบการตลาดของ ผลิตภัณฑ์และสินค้าบนพื้นที่ สูงที่เหมาะสม พัฒนาและส่งเสริมระบบ ตลาดออนไลน์ และ แพลตฟอร์มการบริหาร จัดการตลาดบนพื้นที่สูง สร้างมาตรฐานและ ตราสินค้าที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม (Eco brand) ของชุมชนบนพื้นที่สูง พัฒนาศักยภาพด้านตลาด ออนไลน์ของบุคลากรและ เกษตรกร พัฒนาพื้นที่ต้นแบบ การบริหารจัดการด้าน การตลาดและโลจิสติกส์ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
ด้านสิ่งแวดล้อม งานวิจัยด้าน ความหลากหลาย	กลยุทธ์ที่ 2 การวิจัยเพื่ออนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	405,222,000	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	516,250,000	ยุทธศาสตร์ที่ 2 วิจัย และพัฒนา โครงสร้างและ สังคมบนพื้นที่สูง
ทางชีวภาพ และ สิ่งแวดล้อม	แผนงานที่ 1 การวิจัยและพัฒนาบูรณาการเชิงพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	140,900,000	แผนงานวิจัยที่ 2 การวิจัยเพื่ออนุรักษ์ พื้นที่สูง และใช้ประโยชน์ อย่างยั่งยืน	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	177,750,000	
มุ่งเน้นการวิจัย เชิงปฏิบัติการและการ วิจัยเชิงระบบ เพื่อการจัดการ ระบบนิเวศดิน น้ำ และป่า การสร้าง ต้นแบบเพื่อให้คน อยู่อย่างร่วมกับ ป่าไม้และ สิ่งแวดล้อม ได้อย่างยั่งยืน	1) การวิจัยและพัฒนา ชุมชนบนพื้นที่สูง เป็นชุมชนคาร์บอนต่ำ อย่างยั่งยืน	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	31,400,000	แผนงานวิจัยที่ 1 การวิจัยและพัฒนาเพื่อฟื้นฟูและแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงอย่างบูรณาการ	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	92,550,000	และความหลากหลาย ทางชีวภาพ ตาม BCG model • วิจัยเพื่ออนุรักษ์ พื้นที่สูง และใช้ประโยชน์จาก ความหลากหลายทาง ชีวภาพและภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน • วิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือ ลดความเสี่ยงทางด้าน สิ่งแวดล้อมของพื้นที่สูง (ดิน น้ำ ป่าไม้) ชยะ นำเสีย หมอกควัน) ร่วมกับชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น • วิจัยและพัฒนา เพื่อใช้ประโยชน์สูงสุด จากทรัพยากรและบริหารจัดการ เพื่อการลดการสูญเสีย อาหาร (food loss) ตลอด supply chain รวมถึง แนวทางการลดและ ใช้ประโยชน์จากของเสีย/ เหลือทิ้งในกระบวนการผลิต
การรวบรวม อนุรักษ์ พื้นที่สูง และต่อยอด องค์ความรู้เกี่ยวกับ ความหลากหลายของดิน การรวบรวม อนุรักษ์ พื้นที่สูง และต่อยอด องค์ความรู้เกี่ยวกับ ความหลากหลายของดิน	2) การวิจัยเพื่อฟื้นฟู ความอุดมสมบูรณ์ ของดิน และลดปัญหา โลหะหนัก ในดิน บนพื้นที่สูง	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		1) การวิจัยเพื่อลดปัญหา ความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบน พื้นที่สูง (ดิน น้ำ ป่าไม้ ชยะ นำเสีย โลหะหนัก หมอกควัน) 2) การวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อรองรับ การแปรปรวนของ สภาพภูมิอากาศ	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
การรวบรวม อนุรักษ์ พื้นที่สูง และต่อยอด องค์ความรู้เกี่ยวกับ ความหลากหลายของดิน	3) การศึกษาและพัฒนา ชุมชนต้นแบบในการ จัดการ/แก้ไขปัญหา ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบน พื้นที่สูง ตลอดจน โครงสร้างมูลค่าเพิ่ม	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		• ชุมชนต้นแบบที่มีการ บริหารจัดการเพื่อแก้ไข ปัญหา "สิ่งแวดล้อม สำคัญบนพื้นที่สูง อย่างน้อย 5 ชุมชน • องค์ความรู้/เทคโนโลยี/ นวัตกรรม สำหรับใช้ ในการจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อมหรือใช้ ประโยชน์ทรัพยากรที่มี ความคุ้มค่าและยั่งยืน อย่างน้อย 7 รายการ • ชุมชนต้นแบบที่มี การบริหารจัดการ เพื่อเตรียมความพร้อม ให้สามารถรับมือจาก ผลกระทบจาก การแปรปรวนของ สภาพภูมิอากาศ อย่างน้อย 5 ชุมชน	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
<ul style="list-style-type: none"> การวิจัยเชิงปฏิบัติการ อนุรักษ และฟื้นฟูพืชท้องถิ่น เพื่อปลูกในระบบของธนาคารอาหารชุมชน การวิจัยและพัฒนาเห็นท้องถิ่น การวิจัยและพัฒนาสมุนไพร และยกพื้นที่บ้าน การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก ความหลากหลายทางชีวภาพ การวิจัยและพัฒนาสารชีวภัณฑ์เกษตร การวิจัยด้านป่าไม้ 	<p>4) การวิจัยและพัฒนา การนำของเสีย และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ไปใช้ประโยชน์และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง</p> <p>5) การศึกษาด้านการณ ขยะมูลฝอยเพื่อวางแผนการจัดการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บนพื้นที่สูง</p> <p>6) การศึกษาและประยุกต์ใช้เทคนิคทางชีววิศวกรรมโปรตีนและระบบเตือนภัย เพื่อป้องกันดินถล่ม บนพื้นที่สูง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน</p> <p>7) การวิจัยเทคโนโลยี การกักเก็บคาร์บอน ในดินเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง</p>	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรม สำหรับใช้ ในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากร ที่มีคุณค่าและยั่งยืน อย่างน้อย 2 รายการ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงาน ที่เชี่ยวชาญด้านการลดผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ อย่างน้อย 2 เครือข่าย 	405,222,000	<ul style="list-style-type: none"> องค์ความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรม สำหรับใช้ ในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากร ที่มีคุณค่าและยั่งยืน อย่างน้อย 2 รายการ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงาน ที่เชี่ยวชาญด้านการลดผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ อย่างน้อย 2 เครือข่าย 	516,250,000	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมการจัดการที่ดิน และการฟื้นฟูปศุภยกรรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม</p> <p>แผนงานที่ 2 ส่งเสริมความร่วมมือของชุมชนและภาคส่วนในการอนุรักษ์พืช/และแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน</p> <ul style="list-style-type: none"> จัดทำแผนฟื้นฟู และจัดการสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศให้เหมาะสม และพึ่งพากันของภูมิโนเวค และภูมิสังคม เพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียว บนพื้นที่สูง ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงด้วยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย (เช่น น้ำเสีย ขยะพิษ)

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แบบปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	1) การวิจัยและพัฒนา การอนุรักษ์ พันธุ์ และ ใช้ประโยชน์ความ หลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นธนาคาร อาหารของชุมชนบน พื้นที่สูง (พืชและเห็ดท้องถิ่น)	ชุมชนตัวอย่างด้านการ อนุรักษ์ พันธุ์ และ ใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่น อย่างยั่งยืน 10 ชุมชน	405,222,000 34,500,000	แผนงานย่อยที่ 2 การวิจัยการอนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์ พืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพเพื่อยกระดับเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ ของชุมชนบนพื้นที่สูง	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด • ต้นแบบชุมชนที่มีความ เข้มแข็งด้านการบริหาร จัดการเพื่ออนุรักษ์ พันธุ์ และใช้ประโยชน์พืช/ เห็ดท้องถิ่นบนพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน อย่างน้อย 5 ชุมชน • องค์ความรู้/เทคโนโลยี ที่เหมาะสมสำหรับใช้ ในการฟื้นฟูพืชท้องถิ่น หายากที่มีคุณค่าหรือมูลค่า ทางเศรษฐกิจบนพื้นที่สูง อย่างน้อย 4 ชนิด • ส่วนข้อมูลออนไลน์ องค์ความรู้และ ความหลากหลายทาง ชีวภาพบนพื้นที่สูง เชิงพื้นที่ 1 ระบบ และ/หรือโปรแกรม สำเร็จรูป (Mobile Application) 1 ระบบ	516,250,000 31,000,000	
	2) การศึกษากิจกรรม เกษตรกรรมและ การจัดการเพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูพืชชุมชน และการใช้ประโยชน์หรือ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ที่เกื้อหนุนทายทั้งใน และนอกถิ่นกำเนิด	วิธีการรวบรวมที่ เหมาะสมในการฟื้นฟูพืช ท้องถิ่นหายาก 10 ชนิด		1) การวิจัยเพื่อพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการอนุรักษ์ พันธุ์แหล่งอาหารและ ความหลากหลาย ทางชีวภาพ และใช้ประโยชน์ จากพืชและเห็ดท้องถิ่น ของพื้นที่สูง 2) การศึกษาและพัฒนา รูปแบบการปลูก และการจัดการป่าไม้ ที่เหมาะสมกับภูมิเวด บนพื้นที่สูงเพื่อ การใช้ประโยชน์ และ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม			
	3) การศึกษาและพัฒนา ฐานข้อมูลพืชและเห็ด ท้องถิ่นบนพื้นที่สูง	ฐานข้อมูลพืชและเห็ด ท้องถิ่น 1 ระบบ					

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณรวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	4) การศึกษาและพัฒนาชุมชนตัวอย่าง การปลูกไม้มีค่าที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง	ชุมชนตัวอย่างการปลูก ไม้มีค่า 5 ชุมชน	405,222,000		<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนตัวอย่างการปลูก ไม้มีค่าที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง (ชนิดไม้ รูปแบบ การปลูก การใช้ประโยชน์) 	516,250,000	
	5) การศึกษาและประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ ด้านความหลากหลายของพืชพรรณในระบบวนเกษตรบนพื้นที่สูง	มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ ของระบบเกษตร 3 รูปแบบ			<p>อย่างน้อย 5 ชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> ข้อมูลมูลค่า และ ผลตอบแทนทาง เศรษฐศาสตร์ด้าน ความหลากหลายของพืช พรรณในระบบวนเกษตร บนพื้นที่สูงอย่างน้อย 3 รูปแบบ 		
		แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่า เพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทาง ชีวภาพบนพื้นที่สูง	75,000,000		<p>แผนงานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์และสร้าง มูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลาย ทางชีวภาพบนพื้นที่สูง</p>	54,200,000	
	1) การศึกษารูปแบบ การปลูกและการ จัดการที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มผลผลิตและ คุณภาพ พืชท้องถิ่น บนพื้นที่สูง	พืชท้องถิ่นได้รับ การพัฒนาต่อยอด ยกระดับเป็นพืชทางเลือก 10 ชนิด		<p>1) การวิจัยเพื่อยกระดับ การผลิตพืชท้องถิ่น ที่มีศักยภาพเป็นพืช เศรษฐกิจใหม่ชุมชน บนพื้นที่สูง</p>	<ul style="list-style-type: none"> พืชท้องถิ่นได้รับการ พัฒนาระดับเป็นพืช เศรษฐกิจใหม่ในการ ประกอบอาชีพที่เหมาะสม กับชุมชนบนพื้นที่สูง <p>อย่างน้อย 5 ชนิด</p>		

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ (บาท)	แบบปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	2) การวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชสมุนไพร การปลูก การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมสำหรับพืชสมุนไพร	แหล่งปลูกพืชสมุนไพร วัตถุประสงค์มาตรฐานอาหารปลอดภัย 5 ชุมชน	405,222,000	2) การศึกษาคัดเลือกและต่อยอดพืชสมุนไพร และพื้นที่ของดิน บนพื้นที่สูงที่มีศักยภาพ ในการสร้างเศรษฐกิจระดับชุมชนแบบครบวงจร	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด <ul style="list-style-type: none"> แหล่งปลูกพืชสมุนไพรบนพื้นที่สูงภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย อย่างน้อย 5 ชุมชน เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบ อย่างน้อย 5 ชนิดพืช ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ จากความหลากหลายทางชีวภาพ 	516,250,000	
	3) การวิจัยและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรและยาพื้นบ้านของชุมชนบนพื้นที่สูง	ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากพืชท้องถิ่น 3 ผลิตภัณฑ์			<ul style="list-style-type: none"> และใช้ประโยชน์ด้านอื่น วัตถุประสงค์/สารสกัด/ผลิตภัณฑ์ จากความหลากหลายทางชีวภาพระดับชุมชน/ชีวเภสัชภัณฑ์ ที่เป็นต้นแบบ ผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุง ประสิทธิภาพจากผลิตภัณฑ์เดิม (สารสกัด จากพืช/เห็ดสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเสริมอาหาร เวชสำอาง สีย้อมธรรมชาติ) 		
	4) การวิจัยและสร้างมูลค่าเพิ่มพืชบนพื้นที่สูงเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร (เช่น ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอาง เวชสำอาง)	ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร/ เวชสำอาง/เครื่องใช้ในครัวเรือน/สีย้อมธรรมชาติ 15 ผลิตภัณฑ์			อย่างน้อย 13 รายการ (ดำเนินการภายใต้ เครือข่ายความร่วมมือ กับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน)		

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณรวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
ด้านสังคม งานวิจัยด้านความ เสริมสร้างควม เข้มแข็ง ให้กับชุมชน มุ่งเน้นการสร้าง องค์ความรู้ต้นแบบ การกำหนดนโยบาย และทิศทางการพัฒนา พื้นที่สูง รวมทั้ง การวิจัยร่วมกับชุมชน บนฐานทุนท้องถิ่น เพื่อยกระดับ การพัฒนาและรองรับ การเปลี่ยนแปลง	1) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาแบบ โครงการหลวงต่อ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพ ชีวิตของชุมชนในพื้นที่ โครงการหลวง	แหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนา พื้นที่สูงอย่างยั่งยืนในพื้นที่ โครงการหลวง 5 แห่ง	405,222,000	1) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาแบบ โครงการหลวงต่อ การเปลี่ยนแปลง คุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ โครงการหลวง	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด แผนงานวิจัยที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างควม เข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง และงานวิจัยเชิงนโยบาย	516,250,000	ยุทธศาสตร์ที่ 2 วิจัยและ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม บนพื้นที่สูง แผนงานที่ 1 การวิจัยและ พัฒนาด้านเศรษฐกิจและ สังคมตามแผนปฏิบัติการ โครงการหลวง และ แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่สูง
• การศึกษา เชิงยุทธศาสตร์ ในการแก้ไขปัญหา ความยากจน ของชาวเขา	2) การวิจัยเพื่อพัฒนา สังคมแห่งการเรียนรู้ ในโครงการพัฒนา พื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง	ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ต้นแบบในโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง 9 แห่ง องค์ความรู้ ด้านสังคมที่สนับสนุน การยกระดับการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบ และแหล่งเรียนรู้ บนพื้นที่สูง	13,300,000	2) การวิจัยเพื่อพัฒนา สังคมแห่งการเรียนรู้ ในโครงการพัฒนา พื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง	แผนงานย่อยที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม แห่งการเรียนรู้บนพื้นที่สูง	8,300,000	ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบ การเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรมที่ทันสมัย
• การศึกษาเชิง เศรษฐศาสตร์ ในการแก้ไขปัญหา ความยากจน ของชาวเขา	3) การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้และ เครือข่ายการเรียนรู้ บนพื้นที่สูง	การยกระดับการพัฒนา ชุมชนเพื่อเป็นชุมชน ต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ บนพื้นที่สูง (ระยะที่ 1 จำนวน 88 ชุมชน และระยะที่ 2 จำนวน 132 ชุมชน) 220 ชุมชน	34,500,000	3) การวิจัยเพื่อพัฒนา ระบบและเครือข่ายการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี ดิจิทัลของชุมชน บนพื้นที่สูง	แผนงานที่ 3 พัฒนาระบบ การจัดการควมรู้บนพื้นที่สูง ผ่านระบบเครือข่าย และเทคโนโลยีดิจิทัล	31,400,000	• สร้างเครือข่ายและส่งเสริม การเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูง

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แบบปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
<ul style="list-style-type: none"> การศึกษานโยบาย ท้องถิ่น ด้านสิทธิการกรม ของชนเผ่าในพื้นที่ โครงการหลวงและ พื้นที่สูง การวิจัยแบบ มีส่วนร่วมในการ สังเคราะห์ องค์ความรู้ กฎระเบียบของ ชุมชนและวิถีปฏิบัติ ที่ดีของเครือข่าย ชุมชนที่ดำเนินงาน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ พื้นที่ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม บนพื้นที่สูง การศึกษาด้าน เพื่อพัฒนาตัวชี้วัด การพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บนพื้นที่สูง การศึกษานโยบาย การพัฒนา การพัฒนาระบบ การศึกษาระบบ การศึกษาระบบ 	<p>แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่หาะสมกับกับสังคมพื้นที่สูง</p> <p>1) การศึกษาระบบการ พัฒนาผู้นำเกษตรกร ที่เหมาะสมกับช่วงวัย และกลุ่มชาติพันธุ์ ในโครงการพัฒนา พื้นที่สูง แบบโครงการหลวง</p> <p>2) การวิจัยและพัฒนา สถาบันเกษตรกร ที่เหมาะสมในโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง</p> <p>3) การศึกษานโยบาย ด้านการจัดการ ทรัพยากรดิน น้ำ และ ป่าไม้ของกลุ่มชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูง</p>	<p>แผนงานที่ 2 การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่หาะสมกับกับสังคมพื้นที่สูง</p> <p>1) การศึกษาและพัฒนา กระบวนการพัฒนา ผู้นำเกษตรกร ที่เหมาะสมกับช่วงวัย และกลุ่มชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูง ในการขับเคลื่อน การพัฒนาอย่างยั่งยืน แบบโครงการหลวง</p> <p>2) การวิจัยและพัฒนา สถาบันเกษตรกร ที่เหมาะสมในโครงการ พัฒนาพื้นที่สูง แบบโครงการหลวง</p> <p>3) การศึกษาระบบการ ศึกษาภูมิปัญญา ท้องถิ่นของ ทรัพยากรดิน น้ำ และ ป่าไม้ของกลุ่มชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูง</p>	<p>องค์ความรู้เพื่อ การพัฒนาผู้นำเกษตรกร และกลุ่มสถาบันเกษตรกร ที่เหมาะสมกับภูมิสังคม ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูง แบบโครงการหลวง</p> <p>10 ชาติพันธุ์</p>	<p>องค์ความรู้เพื่อพัฒนา การยกระดับคุณภาพชีวิต ของเกษตรกร ในพื้นที่สูง 1 เรื่อง</p>	<p>516,250,000</p> <p>7,600,000</p>	

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	แผนงานที่ 3 การวิจัยเพื่อเสริมสร้างบทบาทของ กลุ่มสตรีและเด็กบนพื้นที่สูง	องค์ความรู้เพื่อการยก ระดับบทบาทสตรีในพื้นที่ โครงการหลวง 1 เรื่อง	405,222,000	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	516,250,000	
	1) การศึกษาดัชนีชี้วัด การพัฒนาแบบ โครงการหลวง ต่อคุณภาพชีวิตของ สตรีและเด็กในพื้นที่ โครงการหลวง		4,900,000	1) การศึกษาดัชนีชี้วัด การพัฒนาแบบ โครงการหลวง ต่อคุณภาพชีวิต ของสตรีและเด็ก ในพื้นที่โครงการหลวง (การประกอบอาชีพ การศึกษา สาธารณสุข และการเข้าถึงบริการ ของรัฐ)	องค์ความรู้เพื่อสนับสนุน การยกระดับบทบาทเด็ก เยาวชน และสตรีในพื้นที่ โครงการหลวง 1 เรื่อง	8,700,000	
	2) การศึกษาบทบาทสตรี ชาติพันธุ์ในการ ขับเคลื่อนการพัฒนา เศรษฐกิจครัวเรือนและ การพัฒนาชุมชน ในพื้นที่โครงการหลวง			2) การศึกษาและพัฒนา กระบวนการเสริมสร้าง บทบาทสตรีชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูงในการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน			
	แผนงานที่ 4 การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนา พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน		5,900,000	แผนงานย่อยที่ 4 การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนา พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน		6,800,000	
	1) การศึกษาการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรบนพื้นที่สูง	ฐานข้อมูลโครงสร้าง ประชากรในโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง 44 แห่ง		1) การศึกษาการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรและผลกระทบ ต่อการดำรงชีพของ ชุมชนบนพื้นที่สูง	• ฐานข้อมูลโครงสร้าง ประชากรในโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง 33 แห่ง		
	ร้อยละ 100 ของ กลุ่มบ้านเป้าหมาย				• ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง 3 เรื่อง		

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	2) การวิจัยและพัฒนา ระบบสารสนเทศ เชิงนโยบายเกี่ยวกับ การพัฒนาบนพื้นที่สูง	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง 6 เรื่อง	405,222,000	2) การศึกษาผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงของ สังคมสมัยใหม่ต่อ การค้าทางชีพของชุมชน บนพื้นที่สูง	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	516,250,000	
			35,672,000	3) การวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน		87,600,000	
ด้านการพัฒนา		กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนานักวิจัย และสนับสนุนการ					
นักวิจัยและสนับสนุน		คำเป็นงานวิจัย					
		แผนงานที่ 1 การพัฒนานักวิจัยให้มีศักยภาพสูง	3,100,000			3,100,000	
	มุ่งเน้นการพัฒนา ความเข้มแข็งของ ระบบงานวิจัย โดย บุคลากรด้านการวิจัย ได้รับการพัฒนาให้มี ความเป็นมืออาชีพ สามารถสร้างเครือข่าย ความร่วมมือใน การวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีบนพื้นที่สูง กับหน่วยงานทั้งภายใน และต่างประเทศ	ร้อยละ 90 ของบุคลากร ด้านการวิจัย ได้รับ การพัฒนาวิจัยให้มี ศักยภาพสูงร่วมกับ แผนพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะในสาขาที่ขาด (พัฒนาจากบุคลากร ที่มีอยู่บูรณาการงาน ร่วมกับงานพัฒนา/ หน่วยงานอื่น จัดหา บุคลากรเพิ่มใหม่)		1) การยกระดับความ สามารถและความ เชี่ยวชาญของนักวิจัย เสริมสร้างศักยภาพ นักวิจัยให้พร้อมสู่ การเปลี่ยนแปลงในยุค ดิจิทัล			
					ร้อยละ 90 ของบุคลากร ด้านการวิจัย ได้รับ การพัฒนาให้มีความเป็น มืออาชีพ พร้อม เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัล ตามแผนพัฒนาบุคลากร		
					ร้อยละ 10 ของจำนวน เกษตรกรผู้นำ เกษตรชน หรือกลุ่มเป้าหมาย ได้รับ การพัฒนา สามารถ ดำเนินกรวิจัย ช่วยขับเคลื่อนงานวิจัย และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มาปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ (ร้อยละ 10 ต่อปี)		
							ยุทธศาสตร์ที่ 2 วิจัยและ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม บนพื้นที่สูง แผนงานที่ 4 การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานเพื่อยกระดับ การค้าทางชีพและการประกอบ อาชีพ • พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต • พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการประกอบ อาชีพ แผนงานที่ 5 การเพิ่มขีด ความสามารถด้านการวิจัย บนพื้นที่สูง • พัฒนาศักยภาพนักวิจัย นักวิจัยท้องถิ่น และเกษตรกร

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณรวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
จากงานวิจัยที่ได้นำไปสู่การปรับปรุงได้ อย่างกว้างขวาง โดยมีแผนงานและ กิจกรรมสำคัญ ดังนี้	<p>2) การประเมินเกษตรกร นำร่องที่มีศักยภาพ ให้เป็นนักวิจัยท้องถิ่น และพัฒนาทักษะ ให้สามารถขับเคลื่อน งานวิจัย ขยาย องค์ความรู้สู่ผู้ ใช้ประโยชน์</p>	<p>ร้อยละ 10 ของ เกษตรกรนำร่อง ที่เป็น นักวิจัยร่วม สหกรณ์ ดำเนินการขับเคลื่อน งานวิจัย (ร้อยละ 10 ต่อปี)</p>	405,222,000	<p>2) การสนับสนุนเกษตรกร ผู้นำ เกษตรกร มีอาชีพ เกษตรกร รุ่นใหม่ ให้เป็นนักวิจัย ท้องถิ่น</p>	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	516,250,000	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาประสิทธิภาพ บริหารจัดการงานวิจัย ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและ ฐานข้อมูลงานวิจัย เสริมสร้างเครือข่าย ความร่วมมือในการวิจัยและ พัฒนาพื้นที่สูง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อยกระดับมาตรฐาน การวิจัย
	<p>2) การผลักดันกระบวนการ ไปใช้ประโยชน์ และการคุ้มครอง และใช้ประโยชน์จาก ทรัพย์สินทางปัญญา</p>	<p>1) การผลักดันกระบวนการ นำองค์ความรู้จากงานวิจัย ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 50 ของจำนวน โครงการวิจัยต่อปี</p>	13,700,000	<p>1) การขับเคลื่อนการนำ ผลงานวิจัยไปใช้ ประโยชน์ใน การแก้ไขปัญหา พัฒนาพื้นที่สูงได้ สูงได้อย่างเป็นรูปธรรม และประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบจาก การนำผลงานวิจัยไปใช้ ประโยชน์</p>	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	13,700,000	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบ การเรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรมที่ทันสมัย</p> <p>แผนงานที่ 3 พัฒนาระบบ การจัดการความรู้บนพื้นที่ สูงผ่านระบบเครือข่ายและ เทคโนโลยี</p> <ul style="list-style-type: none"> สร้างเครือข่ายและส่งเสริม การเรียนรู้การพัฒนา พื้นที่สูง

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แบบปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ: 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แบบปฏิบัติการวิจัย ระยะ: 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แบบปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ: 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	2) การประเมินผลสำเร็จ ของงานวิจัย	ผลการประเมินความ สำเร็จของงานวิจัย ทุก 4 ปี	405,222,000	2) การสนับสนุน การคุ้มครองและใช้ ประโยชน์ทรัพย์สินทาง ปัญญาจากผลผลิตจาก งานวิจัยและภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชุมชน บนพื้นที่สูง	การยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สิน ทางปัญญาในผลงานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 10 รายการ ต่อปี	516,250,000	ยุทธศาสตร์ที่ 7 การบริหาร จัดการองค์กรองค์กรดิจิทัล <u>แผนงานที่ 3 พัฒนากลไก</u> ในการบริหารจัดการข้อมูล • พัฒนาระบบและบริหาร จัดการฐานข้อมูลบนพื้นที่สูง สู่มาตรฐาน เพื่อรองรับ การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยน ข้อมูลในเครือข่ายข้อมูล บนพื้นที่สูง • จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูล การพัฒนาเทคโนโลยีและ นวัตกรรมบนพื้นที่สูงในระดับ พื้นที่ (HAIC)
	3) สนับสนุนการคุ้มครอง ทรัพย์สินทางปัญญา	จำนวนผลงานวิจัยและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยื่นขอ คุ้มครองทรัพย์สิน ทางปัญญา ไม่น้อยกว่า 10 รายการต่อปี					
	แผนงานที่ 3 การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายทาง วิชาการกับหน่วยงานในระดับชาติและนานาชาติ	จำนวนโครงการวิจัย/ เครือข่ายความร่วมมือ ในการแลกเปลี่ยน/ ความร่วมมือด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง กับหน่วยงานทั้งภายใน และต่างประเทศ ไม่น้อยกว่า 10 เครือข่าย	2,800,000	การสนับสนุนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และ สร้างความร่วมมือ ทางวิชาการ/เครือข่าย การวิจัยและพัฒนา ร่วมกับหน่วยงาน	เครือข่ายร่วมมือในการวิจัย และพัฒนาพื้นที่สูง ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน อย่างชัดเจน โดยแบ่งเป็น ความร่วมมือระดับใน ประเทศ ระดับต่างประเทศ และภาคเอกชน/ ภาคอุตสาหกรรม ไม่น้อยกว่า 10 เครือข่าย	2,700,000	

งานวิจัย สวพส. ที่ผ่านมา (2550–2562)	แผนปฏิบัติการงานวิจัย ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563–2570)		งบประมาณ (บาท)	แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)		งบประมาณ รวมเงินสะสม (บาท)	แผนปฏิบัติการด้าน การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (2566–2570)
	แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		แผนงาน/โครงการหลัก	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด		
	แผนงานที่ 4 การพัฒนาฐานข้อมูล และปัจจัยพื้นฐาน	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด แหล่งเรียนรู้	405,222,000 16,072,000	แผนงาน/โครงการหลัก แหล่งเรียนรู้	เป้าหมาย/ตัวชี้วัด แหล่งเรียนรู้	516,250,000 68,100,000	
	1) การพัฒนาฐานข้อมูลงานวิจัยบนพื้นที่สูง วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำเข้าข้อมูลใหม่ ความครบถ้วน สมบูรณ์ สะดวกต่อการ ใช้ประโยชน์ และ สามารถเชื่อมโยง กับเครือข่าย	ฐานข้อมูลงานวิจัยที่ เชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย 1 ฐานข้อมูล		1) การบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการวิจัยและ พัฒนาพื้นที่สูง	<ul style="list-style-type: none"> ฐานข้อมูลงานวิจัย ฐานข้อมูลองค์ความรู้ จากงานวิจัยในรูปแบบ ดิจิทัลที่ตรงตาม ความต้องการ เข้าถึง ได้สะดวก รวดเร็ว และเชื่อมโยงกับภาคี เครือข่าย เพื่อเผยแพร่ ผลงานวิจัยให้กับ กลุ่มเป้าหมาย 		
	2) การพัฒนาห้องปฏิบัติ การและเครื่องมือ อุปกรณ์ที่มีมาตรฐาน เพื่อรองรับงานวิจัย ที่สำคัญในอนาคต และพัฒนาศูนย์ปฏิบัติ การวิจัยในพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ผลงานวิจัยและพัฒนา พื้นที่สูงทั้งในพื้นที่	1) ห้องปฏิบัติการ 1 แห่ง 2) ศูนย์ปฏิบัติการ/ แหล่งเรียนรู้ที่ต้นแบบศูนย์ การวิจัย จำนวน 5 แห่ง		2) การพัฒนาปัจจัยและ โครงสร้างพื้นฐานด้าน การวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> ห้องปฏิบัติการและ เครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้ มาตรฐานและมีความ ปลอดภัยตามมาตรฐาน การวิจัย เพื่อรองรับ งานวิจัย 1 แห่ง ศูนย์ปฏิบัติการด้านการ วิจัยในพื้นที่ที่เป็นแหล่ง เรียนรู้งานวิจัยและพัฒนา พื้นที่สูง จำนวน 5 แห่ง 		

ภาคผนวกที่ 4 ตัวชี้วัดเป้าหมาย (Key Results) ของแผนปฏิบัติการวิจัยภายใต้แผนวิจัยและพัฒนา สวพส. และความสอดคล้องกับแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) พ.ศ. 2566–2570

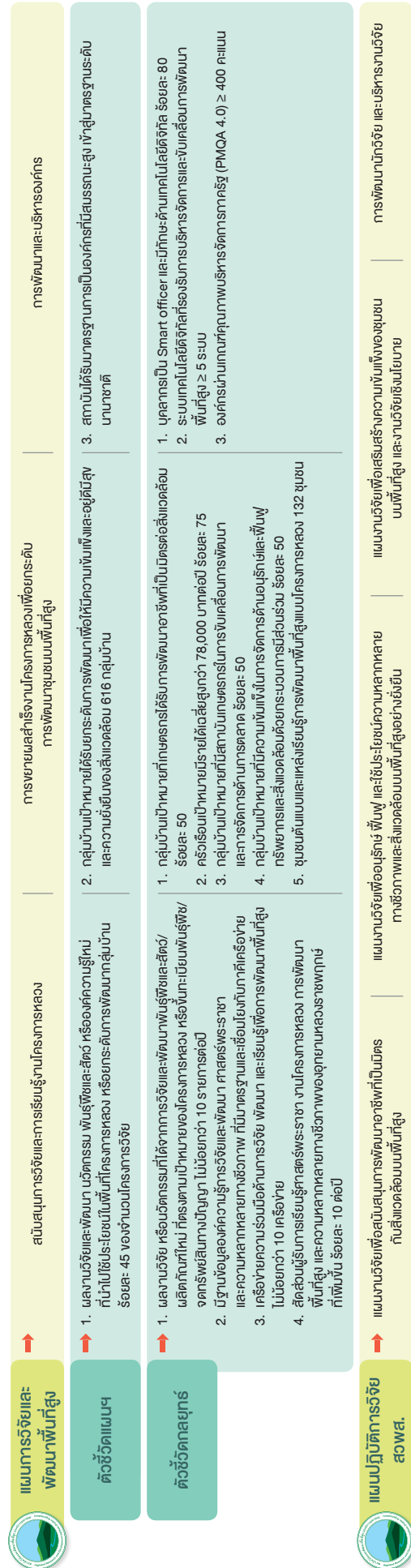
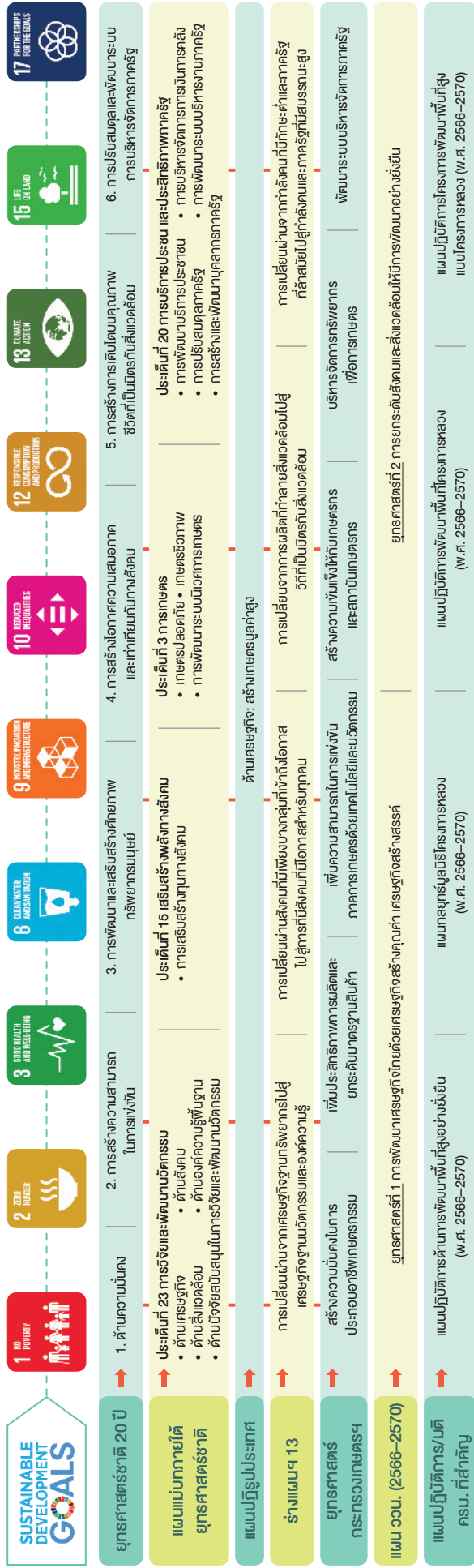
เป้าประสงค์ (Objectives)	แผนวิจัยและพัฒนา สวพส.				เชิงคุณภาพ	แผน วรรณ.
	เชิงปริมาณ		เชิงคุณภาพ			
	ตัวชี้วัด	จำนวน	หน่วยนับ	ยุทธศาสตร์		
1.1 สร้างผลงานวิจัยและพัฒน นวัตกรรม พันธุ์พืชและสัตว์ หรือองค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อ โครงการหลวงและ การพัฒนาพื้นที่สูง (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) และ การนำไปใช้ประโยชน์ ในพื้นที่โครงการหลวง และพื้นที่สูงอย่าง กว้างขวาง	องค์ความรู้จากงานวิจัยและ นวัตกรรมด้านพันธุ์พืช/สัตว์ รวมทั้งเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดที่นำไปใช้ประโยชน์ ในการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่ เป้าหมายบนพื้นที่สูง	50	ร้อยละของ ผลงานวิจัย (พร้อม นำไปใช้)	องค์ความรู้และนวัตกรรม ที่ตรงตามความต้องการ ของชุมชนและสร้างโอกาส ในการพัฒนา เพื่อให้ชุมชน บนพื้นที่สูงมีการพัฒนา คุณภาพชีวิตบนฐานความรู้ มีความเสมอภาค ได้รับโอกาส และเป็นชุมชน ที่มีภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลง ให้สามารถพึ่งตนเองและ อยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ ให้มีความสามารถ ในการแข่งขัน และพึ่งพาตนเอง ได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่อนาคต โดยใช้ วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม แผนงาน P2 (S1) พัฒนาระบบ เศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน- เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ในด้านเกษตร และอาหารให้เป็นระบบเศรษฐกิจ มูลค่าสูง มีความยั่งยืนและเพิ่มรายได้ ของประเทศ	ผลกระทบ ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มผู้นำ ของโลกหรือภูมิภาคในอุตสาหกรรม 4 สาขา (สุขภาพและการแพทย์ เกษตรและ อาหาร ท่องเที่ยว และพลังงาน วัสดุและ เคมีชีวภาพ) ของระบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว และอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า ผลลัพธ์ ประเทศไทยมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้านสินค้าเกษตรมูลค่าสูง และเกษตร แปรรูปมูลค่าสูง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ KR P5 มูลค่าเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์จาก พืชและสัตว์เศรษฐกิจหลักที่เป็น ความมั่นคงด้านอาหาร หรือการส่งออกหลัก ของประเทศ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายในปี 2570)
องค์ความรู้ด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่นำไปใช้ประโยชน์ ชุมชนบนพื้นที่สูง	50	ร้อยละ ของผลงาน วิจัย	องค์ความรู้ด้านสังคมและ ความรู้ท้องถิ่นที่นำมาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาพื้นที่สูง	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับสังคมและ สิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาภัยและปรับตัว ได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลง ของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม แผนงาน P11 (S2) จัดความยั่งยืน โดยการลดช่องว่างของการเข้าถึงโอกาส ด้านการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม	ผลกระทบ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ทางโอกาสลดลง โดยการเข้าถึงความรู้ ผลงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม ผลลัพธ์ คนชนในชุมชนชนบทและเมือง ในพื้นที่เป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้น ด้วยการ ลดช่องว่างของการเข้าถึงโอกาสด้านการ พัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ และเทคโนโลยี อย่างเท่าเทียม โดยการใช้ผลงานวิจัย องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม	

เป้าประสงค์ (Objectives)	แผนวิจัยและพัฒนา สวพส.			แผน วน.	
	เชิงปริมาณ		เชิงคุณภาพ	ยุทธศาสตร์	แผนระบุ/ผลลัพธ์
	ตัวชี้วัด	จำนวน			
					KR4 P11 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรและสมาชิกชุมชนในชนบทและเมืองที่ยากจนมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ หรือยกระดับคุณภาพชีวิต (เพิ่มขึ้นเป็น 10,000 ครัวเรือน ภายในปี 2570)

ภาคผนวกที่ 5

ความเชื่อมโยงแผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) ที่สอดคล้องกับแผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง แผนปฏิบัติการ แผนพัฒนา ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ความสอดคล้องของ แผนปฏิบัติการวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) กับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนา และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

Highland Research and Development Institute (Public Organization)

65 หมู่ 1 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ 0 5332 8496-8 โทรสาร 0 5332 8494, 0 5332 8229

www.hrdi.or.th